

Slovenské pohrebníctvo

magazín nielen pre profesionálov

I / 2016

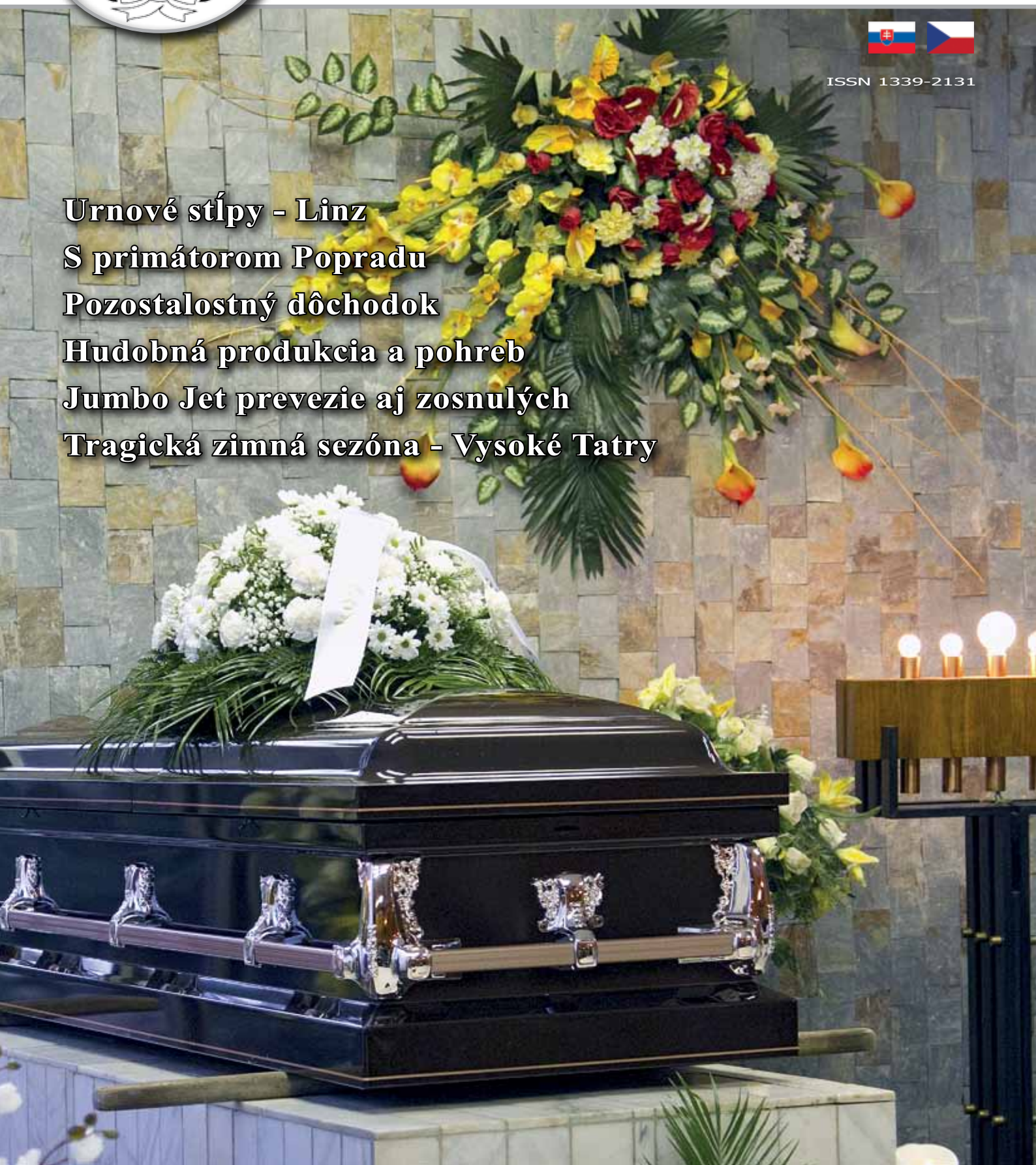
nepredajné

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremečných služieb

ISSN 1339-2131

Urnové stĺpy - Linz
S primátorom Popradu
Pozostalostný dôchodok
Hudobná produkcia a pohreb
Jumbo Jet prevezie aj zosnulých
Tragická zimná sezóna - Vysoké Tatry

Príhovor

redaktora Pavla Onderu

Vážení čitatelia,

náš časopis, ktorého garantom je Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb je na území bývalého Československa jediným periodikom, ktorý vychádza už od roku 2011. Vydanie, ktoré držíte v ruke je prvým číslom šiesteho roku v poradí.

V minulosti neexistovali periodiká o pohrebníctve, tak ako neexistovali ani periodiká o sexualite, ochrane životného prostredia, geriatrických pacientoch, hospicioch či rôznych iných potláčaných spoločenských témach.

Kým v prípade tabuizovaných tém naturalizmu, náboženských smerov, psychologických praktík a vyššie spomenutých tém prišlo ku všeobecnej otvorenosti a prijímaniu zo strany verejnosti, smrť vnímame tak isto ako na začiatku 20. storočia. Ešte aj v stredoveku bola prijímaná prirodzenejšie a bola súčasťou života každej rodiny.

Pohrebníctvo je oblasť, s ktorou občan prichádza len veľmi nerád do styku. Keď sa spomenie pohreb, pohrebisko, pohrebníctvo, každý človek pomyslí na smútok, utrpenie, automaticky si spomenie na dotyk so smrťou v niektorom okamihu svojho doterajšieho života. Hádám preto ľudia nechcú o týchto veciach počuť ani uvažovať, veď je naporúdzi toľko spôsobov relaxu, zábavy a pôžitkov. Nech je ako chce, nie raz o nich tieto smutné veci zavadia, či si to želajú alebo nie.

Trendom dnešnej doby je vitalita, večná mladosť až želaná nesmrteľnosť. Každý rozumný človek však vie, že je to sebaklam. Hovorí o tom významní filozofi, potvrdzujú to knihy orientované na históriu, ale aj romány, v ktorých tiež nájdete smrť, aj keď zahalenú do decentného pláštika spolupatričnosti alebo ak autor chce, s patričným nádychom páťosu a tragédie.

Trendom dnešnej doby je od seba smrť zahnať. Dokonca aj za takú cenu, že umierajúceho človeka príbuzní prenechajú neosobným zdravotníckym zariadeniam s falošným poukazom na nedostatok času a prostriedkov sa o neho postarať do posledných chvíľ. Vo svojom vnútri však dúfajú, že koniec príde čo najskôr. Sebeckosť, to je to pravé slovo, ktoré mi v tejto súvislosti napadá.

Keď príde koniec, opäť sa všetko odohráva neosobne a hlavne rýchlo. Rýchlo si poplačeme, rýchlo vyberieme šaty, peniaze na pohreb, rýchlo obvoláme príbuzných, rýchlo a neraz na poslednú chvíľu dorazíme do obradnej siene, rýchlo očakávame koniec rozlúčky. Iste, existujú výnimky, no drvivá väčšina pohrebov má práve takýto priebeh. Veď načo sa týrať, načo myslieť na smrť, máme toho ešte toľko pred sebou a zomrelému už nepomôžeme. Tak nech je to čím skôr za nami.

Tento stav vidieť aj u našich susedov Čechov, ktorí majú v našom magazíne svoj priestor a s ktorými úzko spolupracujeme. Naopak v Poľsku či v Rakúsku je odchod človeka vnímaný oveľa empatickejšie.

Nezmyselné zatváranie očí pred faktom prítomnej mortality na jej prítomnosti nič nemení. To, že zavrieme oči pred prichádzajúcim rýchlikom neznamena, že rýchlik nepríde.

Pavel Ondera

Slovenské pohrebníctvo - štvrťročník,
ročník VI., číslo I, marec 2016

Vydavateľ

SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných
a kremačných služieb
Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava
IČO: 30869421

Šéfredaktor

Ladislav Stríž

Redakcia

PhDr. Marcel Lincényi, Pavel Ondera,
Mgr. Zuzana Dinková, Mgr. Zuzana
Voštenáková

Stáli prispievatelia

Ing. Denisa Halajová, PhD.,
doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD.,
Peter Kicoš, Mgr. Peter Ondera, ThLic. Tomáš
Kotrlý, Th.D., Mgr. Jaroslav Šejvl

Grafika & design

Pavel Ondera

Fotografie

Pavel Ondera

Obálka

Pohreb
foto Pavel Ondera

Kontakt

+421 903 716 024
+421 903 756 679
www.pohrebnictvo.sk
e-mail: sapaks@sapaks.sk
e-mail: pohrebnictvo@pohrebnictvo.sk

Registrácia

MK SR č. EV 4257/11
ISSN 1339-2131

Tlačiareň

SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2,
821 06 Bratislava

Cena

Reálna cena 4,75 €, magazín je nepredajný,
distribúovaný zdarma na náklady vydavateľa
SAPaKS

Distribúcia

HENRIETTA direct marketing s.r.o.
henrietta@henrietta.sk
www.henrietta.sk

Vyšlo

15. marca 2016

Nasledujúce vydanie

uzávierka 20. 05. 2016
distribúcia 15. 06. 2016

Partneri a sponzori

TOPA s.r.o., www.topa.sk
LAUK s.r.o., www.lauk.sk

Znak dvojazyčného obsahu na obálke

Výber z obsahu

Slávičie údolie má už 104 rokov

Pred jeho vznikom tam pochovávali chudobných, samovrahov či vojakov. Dnes na tomto cintoríne nájdete hroby známych osobností, či vyhradené oddelenia...
str. 8 - 9

Aj „umieračky“ a smútočná hudba majú svoje songy

Na pietnom mieste často počuť nielen dychovku či náboženskú hudbu, ale aj melódie našich a svetových interpretov rôzneho žánru. Priebeh konkrétnych smútočných obradov...
str. 10 - 13

Hudobná produkcia na pohrebe

Na podujatia pre uzavretú spoločnosť, akými sú aj pohrebné obrady, či už v domoch smútku, krematóriách či na smútočných karochoch, nie je za používanie chránených diel SOZOU vymáhaný žiadny poplatok...
str. 14

Jumbo Jet prevezie aj zosnulých z ktorejkoľvek časti sveta

Slovenský Boeing už má za sebou mnohé výpravy a vozí rôznorodý náklad. Toto lietadlo je také obrovské, že do jeho útrobov sa zmestí aj nová bratislavská električka. Zaujímalo nás preto, či a za akých podmienok je možné prevážať...
str. 18 - 19

Tragická zimná sezóna v Tatrách

Zimná sezóna 2015/2016, čo sa týka počtu smrteľných nehôd, sa určite zapíše ako jedna z najtragickejších. Za obdobie od začiatku decembra do 22. februára záchranári HZS zasahovali pri 10 smrteľných...
str. 20 - 21

S primátorom Popradu Ing. Jozefom Švagerkom

Po odvolaní bývalej konateľky Márii Trembáčovej schválili nového konateľa Františka Švirlocha. O zmenách v správe pohrebísk na území mesta Poprad, ale aj stratégiu do budúcnosti...
str. 32

Novinka - Urnový antikorový stĺp - Linz

Antikorové stĺpy si prakticky nevyžadujú žiadnu údržbu v porovnaní so starostlivosťou o bežné hrobové miesta, na ktorých bývajú problémy s prachom, vodou, respektíve...
str. 34 - 35

Pozostalostný dôchodok

Od januára 2016 Sociálna poisťovňa opäť vypláca pozostalostný dôchodok. Konkrétne tým vdovám a vdovcom, ktorí ovdoveli pred 1. januárom 2004. Ako pre magazín Slovenské pohrebníctvo prezrádza...
str. 38 - 39

Zastavme sa na slovíčko u predsedu SAPaKS...

o situácii na Slovensku

Jedno príslovie hovorí: „Marec, poberaj sa starac.“ Nuž, niekedy to platí, niekedy nie. To, čo sa v poslednej dobe, zhruba od januára tohto roku, odohráva na slovenskej scéne pri pochovávaní zosnulých, je skôr tragikomédiou, alebo scénárom do hororového filmu. Dovoľte mi začať takto z ostra, lebo neprofesionálnosť niektorých našich kolegyň či kolegov doslova DEHONESTUJE tých, ktorí k svojmu remeslu pristupujú zodpovedne. Verejnou prostredníctvom televíznej obrazovky vníma citlivo každú jednu informáciu o pohrebných službách či správe cintorínov. Kde sa stratila úcta k zosnulým, citlivý prístup k pozostalým? To už tu naozaj nezostala štipka dôstojného prístupu k danej problematike pochovávania? No ale nehádzme všetkých do jedného vreca. Našťastie sú tu aj kolegyne a kolegovia, ktorí profesiu „pohrebáka“ zvládajú dokonale, s citlivým prístupom k danému pietnemu aktu. Pootvorme teda oponu a nazrime do diania. Čo sa to vlastne okolo pohrebniectva na Slovensku odohráva v zákulisí?

Vzhľadom na to, že pochádzam, vlastne narodil som sa do rodiny „pohrebáka“ a dodnes s touto problematikou doslova žijem, je dosť ťažké mne ako osobe nahovoriť niečo, čo nekorešponduje s mojim presvedčením týkajúceho sa problematiky v pohrebniectve. Bol som pri zrode Zákona o pohrebniectve v r. 2006, aj pri jeho novelizácii v r. 2010. Našou snahou bolo uvedenú problematiku sprehľadniť v rámci zákonov SR, ale aj medzinárodne, pri transporte zosnulého zo ale aj do zahraničia. Dnes zahraničné prevozy vyzerajú asi tak, že pokiaľ naša pohrebná služba transportuje zosnulého napr. z Rakúska, Španielska, Talianska atď. musí dodržať všetky ustanovenia zákona týkajúce sa prevozu zosnulého, vrátane vzduchotesnosti rakvy či hygienických opatrení v danej krajine. Mnohí kolegovia zúfalo telefonujú a referujú, že im nevydali telo k transportu v daných krajinách. Sú pohoršení, prekvapení, ale žiaden z nich si nechce pripustiť vlastnú chybu o nenaštudovaní medzinárodného transportu a dohovoru pri preprave zosnulého. Nuž, dodržiavanie zákona o pohrebniectve v krajinách západnej civilizácie vnímajú trochu inak ako na Slovensku.

Exhumácia prebieha v ohradenom priestore s vylúčením verejnosti

Predseda Ladislav Stríž

Na Slovensku je uvedený stav asi taký, že nik z kompetentných nie je ochotný kontrolovať (lebo to nie je dané zákonom), či pohrebná služba, či už zahraničná alebo domáca, dodržiava ustanovenia, ktoré sa týkajú prevozov z/do zahraničia, pokiaľ nejde o krajinu mimo Shengenu. Túto úlohu prevzala na seba colná správa, a to len preto, lebo treba rakvu zaplombovať. No ale zostaťme my len na Slovensku a pozrieme sa na odbornú spôsobilosť našich novopovolaných adeptov v pohrebniectve.

Vydávanie odborných spôsobilostí na činnosť v pohrebniectve majú na starosť Akadémie vzdelávania na Slovensku. Na získanie licencie sú potrebné isté vedomosti, ktoré by vám mali zabezpečiť dostatočný rozhľad v uvedenej problematike, či už pri správe cintorínov, pri vedení pohrebných služieb a v prevádzkovaní krematória. Veľkou otázkou je, či zhruba trojmesačný kurz (prevádzková časť v rozsahu najmenej 40 vyučovacích hodín, právna časť v rozsahu najmenej 20 vyučovacích hodín a všeobecná časť v rozsahu najmenej 10 vyučovacích hodín) je postačujúci na to, aby vychoval novú generáciu dostatočne kvalitne. Nenamiem, ani nespochybňujem odbornosť prednášajúcich lektorov, ale našim študentom v budúcom obore jednoducho chýba prax!

V zahraničí získavanie licencie trvá vyše roka, je podmienené praxou v obore a je potrebné stredné vzdelanie, čiže maturita. Pokiaľ by naša kolegyňa, správkyňa z Rimavskej Soboty pozorne počúvala na prednáškach, určite by sa dozvedela, že pri exhumácii treba brať do úvahy nielen Zákon o pohrebniectve, ale aj zákon o ochrane verejného zdravia a že najväčšie nebezpečenstvo nákazy infekcie hrozí pri exhumácii zosnulého do piatich rokov od pochovania.

Jednou z priorít prikázaných zákonom pre mestá a obce pri spravovaní cintorína je aj evidencia hrobových miest a následné uzatvorenie zmlúv k uvedenému hrobovému miestu s prenajímateľom. Otázkou je, ako sa tieto zmluvy evidujú a či správca cintorína si uvedomuje zodpovednosť, ktorú nesie v prípade pochybenia v evidencii hrobových miest, nehovoriac o následnej exhumácii. No, ale aby sme nezostali pri správcoch cintorínov, pohrebné služby sú tie, ktoré sú ako prvé v kontakte s príbuznými a uzatvárajú vzájomnú objednávku na pochovanie zosnulého.

Samotná strata blízkeho človeka je už akousi traumou pre rodinu a pokiaľ je táto trauma znásobená ešte aj zámenou zosnulých, je často nezvládateľná. Prípady z januára tohto roka v obciach Zemplínska Široká a Lastomír ukazujú na hrubú chybu pohrebných služieb pri evidencii. Povinnosťou poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, sociálnych služieb, patológií ale aj pohrebných služieb je zabezpečiť označenie zosnulého (ľudských pozostatkov) tak, aby pri odovzdávaní obstarávateľovi pohrebu nedošlo k zámene. Toto označenie musí zodpovedať listu o prehliadke mŕtveho a štatistickému hláseniu o úmrtí. Som hlboko presvedčený, že majiteľ pohrebných služieb p. MUDr. Botka vie o uvedených zákonoch stanovených skutočnostiach. Pokiaľ by označovanie zosnulých korešpondovalo od začiatku uloženia zosnulého do rakvy, a pri transporte zosnulého na cintorín to skontrolovali zamestnanci, či zosnulý je ten, ktorého treba transportovať, k zámene by určite nedošlo. Zastavme sa ešte pri slovíčku „zamestnanci“. Moji kolegovia mi iste dajú za pravdu, že najst' dobrého zamestnanca/zamestnancov nie je jednoduché. Samozrejme, je to rozdielne vo veľkostiach a na dedinách. Odvodové zaťaženia, a to nielen pre pohrebné služby sú na Slovensku, jemne povedané, náročné a každý si hľadá riešenia tak, ako vie. U pohrebných služieb je to o to náročnejšie, že

na prácu s nebožtíkmi treba nielen fyzickú, ale aj psychickú odolnosť, a to nekorešponduje s predstavami uchádzačov o zamestnanie. Čo sa týka správ cintorínov, malé obce to neraz riešia formou verejnoprospešných prác, či už pri výkopoch hrobov alebo údržby cintorína. Problémom je nájst' riešenie vtedy, keď treba manipulovať s ľudskými pozostatkami alebo ostatkami napríklad pri exhumácii. Pokiaľ pracovník nie je pod dohľadom odborne kvalifikovanej osoby, nemá skúsenosti, nedodrží základné ale aj vyššie hygienické požiadavky pri uvedenej činnosti, môže sa stať pracovný úraz vo forme infekcie, niekedy aj s následkom smrti. V tomto smere bude určite potrebná zmena v legislatíve, či už pri odbornej spôsobilosti alebo zavedením klasifikácie remesla s názvom Hrobár. Našou snahou je v rámci Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb skvalitňovanie poskytovaných služieb na Slovensku, zvyšovanie kvalifikácie našich členov, ktorí sa snažia k danému remeslu pristupovať s maximálnou serióznosťou a v neposlednom rade pomáhať pozostalým v ťažkých životných okamihoch.

Ladislav Stríž

Stredná odborná škola záhradnícka Gustáva Čejku

Bratislavská 44, 900 45 Malinovo

tel: 02/45955102, 0908 782 996

www.zahradnicka-malinovo.sk

E-mail: zahradnicka-malinovo@stonline.sk

- najstaršia záhradnícka škola na Slovensku len 12 km od Bratislavy

- ideálna pre chlapcov a dievčatá, ktorí chcú stráviť najkrajšie roky svojho života v harmónii s prírodou v prírodno-krajinárskom parku, majú vzťah k prírode, záhradníctvu, pestovaniu rastlín, stromov, kvetín, ovocia a zeleniny

- uplatnenie študentov v súkromných a štátnych záhradníckych firmách, v sadovníckych škôlkach, v kvetinárstvách, alebo vytvorenie vlastnej živnosti v oblasti záhradníctva, sadovníctva, kvetinárstva, floristiky,

V školskom roku 2016/2017 prijímame na tieto odbory:

4-ročný ŠTUDIJNÝ ODBOR ukončený maturitnou skúškou

⇒ **ZÁHRADNÍCTVO** so zameraním na VIAZAČSTVO A ARANŽÉRSTVO,

⇒ **ZÁHRADNÍCTVO** so zameraním na SADOVNÍCKU A KRAJINÁRSKU TVORBU,

3-ročný UČEBNÝ ODBOR ukončený záverečnou učňovskou skúškou

⇒ **ZÁHRADNÍK,**

⇒ **VIAZAČ-ARANŽÉR KVETÍN,**

2-ročné POMATURINÉ KVALIFIKAČNÉ ŠTÚDIUM

⇒ **ZÁHRADNÍCTVO** so zameraním na ZÁHRADÚ A KRAJINÁRSKU TVORBU,

⇒ **ZÁHRADNÍCTVO** so zameraním na VIAZAČSTVO A ARANŽÉRSTVO

(FLORISTIKA)

Podľa štatistiky vraj 80 % ľudí na Slovensku umiera v zdravotníckych alebo sociálnych ústavoch. Znamená to, že málokto sa so svetom rozlúči doma, a ešte oveľa menej je tých, ktorí sa lúčia v kruhu rodiny tak, ako to bolo v minulosti. O umieraní a smrti sme sa rozprávali s teológom prof. PhDr. ThDr. PaedDr. Imrichom Peresom, PhD. z Katedry teológie a katechetiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Prof. Peres: Odchod zo života a prežívanie smrti sa stáva čoraz viac izolovaným procesom

Ako vnímate spôsob smrti, ktorý sa za posledné desaťročia presúva z domáceho prostredia do zdravotníckych zariadení či starobincov, kde ľudia často umierajú sami, mimo kruhu blízkych, nie tak, ako to bolo v minulosti?

Umieranie a smrť je jedna z najcitlivejších udalostí nášho života. Obyčajne sa ťažko zvláda, no ešte ťažšie vtedy, keď v nej človek zostáva sám, aj keď nakoniec ju musí absolvovať predsa len sám. Ten, kto vstupuje do procesu umierania a uvedomuje si svoj stav, uvedomuje si, že už je v exite a návrat nie je možný, má obyčajne pocit neistoty. Každý sa obyčajne z blízkosti smrti vystraší a ťažko sa vzdáva životných pút. K tomuto životu nás totiž viaže mnoho vecí: naši milí, príbuzní a známi, naše skúsenosti a zážitky, naše záľuby, pôžitky, naša dôstojnosť, naša minulosť i prítomnosť, náš vzťah, naše sebadomie, prostredie, v ktorom sme žili, predmety, ktoré sme mali radi. Strata týchto komponentov znamená rozvrat našej osobnosti, nášho sebadomia, a teda celého nášho pozemského života. Zomierať znamená vzdať sa toho všetkého, pre tento, doteraz známy a blízky svet zaniknúť a vstúpiť do priestoru, o ktorom vieme veľmi málo, sotva niečo. Nie div, že zomierajúci ľudia sa toho boja: boja sa o stratu svojej osobnosti a boja sa aj neznámej budúcnosti. K tomu všetkému sa ešte druží aj strach zo samotnej smrti. Totiž nikto vopred nevie, ako dokoná. Preto je tu strach aj z toho, či bude umieranie a smrť bolieť, či príde naraz, rýchlo, alebo budú musieť umierať v bolestiach, či nebudú pomaly strácať dych a dusiť sa, až nakoniec niektoré z životných centier vypovie službu. Takto zomierať v rukách cudzích ľudí je ešte viac strašidelnejšie, keďže sa stratí aj tá posledná intimita, o ktorú by umierajúci mohli požiadať svojich najbližších.

V minulosti sa na príprave pohrebu viac podieľali aj rodinní príslušníci, pričom dnes si celý pohreb objednávajú v pohrebnej službe, ktorá im zabezpečí prakticky všetko, vrátane vybavovania dokladov na úradoch. Ako hodnotíte súčasný spôsob prípravy umierajúceho na smrť?

Pravdou je, že smrť ako taká sa čoraz viac stáva vecou celkom úzkeho kruhu ľudí. Môže to mať viac dôvodov, ktoré nemusia byť vždy negatívne, pretože skrývajú aj značnú časť nutnosti, ktorá k tomu vedie. Sú to jednak príbuzní, ktorí sa obyčajne čo najskôr a čo najjednoduchšie chcú zhostiť svojich povinností dôstojne dochovať svojho umierajúceho člena rodiny. Preto vyhládajú sociálne zariadenia, kam môžu svojho umierajúceho člena rodiny doslova „odložiť“ a zveriť opatere iným. Tým sa zbavia niekedy až neriešiteľných úloh: doma a osobne opatrovať svojho blízkeho. No zároveň môže byť v tom aj snaha unikáť pred príznakmi blížiacej sa smrti, ktorá svojimi prejavmi nahŕdava život a drasticky pripomína relativitu všetkých pozemských

hodnôt a pomínutelnosť života. Ak je tomu tak, ide tu o panický strach pred zostatnutím, telesným zoškarednením, pred stratou ľudskej dôstojnosti a zmysluplnosti života. Je to skoro typické pre ľudí, ktorí sú len materiálne orientovaní, nepoznajú silu viery a perspektívu kresťanskej nádeje, ktorá sa na posledné veci človeka díva predsa len v omnoho mohutnejšom horizonte. Avšak nemožno len vyčítať dnešné ztechnizovanie a odosobnenie umierania a smrti. Uvedomujeme si, že dnešný človek je omnoho vyťaženejší, má mnoho povinností, prípadne za prácou denne mnoho cestuje a časovo svoje povinnosti ťažko stíha. Tiež aj členov rodiny je dnes menej, pretože populácia sa veľmi znížila, takže starosť o nemocného a následne umierajúceho, či vybavovačky okolo pohrebu sú dnes takou záťažou, ktorá by sa len veľmi ťažko dala zvládať. Preto sa dnes ľudia opierajú o sociálne ústavy, o pohrebnú službu, aby to za nich zariadila alebo im vo vybavovačkách pomohla. Je to pochopiteľné, aj keď bolestné zistenie a konanie, ktoré umierajúceho nepoteší a niekedy aj pozostalých – potom, keď si dodatočne uvedomia svoje zlyhanie, ako sa rýchlo a neosobne zbavili svojho mŕtveho, prenechajúc ho cudzím ľuďom – duchovne bolí.

V niektorých prípadoch sa pohreb vykonáva aj týždeň po smrti zomrelého, čo môže byť zapríčinené obmedzenými kapacitnými možnosťami vo väčších mestách, nariadenou pitvou, respektíve želaním pozostalých. Ako vplyva predĺžovanie termínu pohrebu od smrti na samotné prežívanie smrti pozostalými?

Je to síce nutnosť, ktorá sa asi nedá jednoduchšie riešiť, pretože pohrebné kapacity niektorých miest sú veľmi ohraničené a skorší termín pohrebu jednoducho nie je možný. V každom prípade odďaľovanie pohrebu od smrti milého človeka veľmi traumatizuje príbuzných a drží ich v stálom strese, pretože sa nie vlastnou vinou akoby zakliesnili do akéhosi medzistavu smrti a pohrebu, keď sa ešte svojho mŕtveho nemôžu vzdať a rozlúčiť sa s ním dôstojným spôsobom. Už samotná myšlienka naháňa zimomriavky, že náš milý zosnulý „trčí“ niekde v chladničke alebo je natiahnutý na plechoch, či vypáraný a vypchatý stružinami a čaká na svoj „koniec“. Je to drastické. Pokiaľ človek nie je pochovaný, takéto myšlienky prichádzajú, sú desivé, ale sú tu a trápia pozostalých, pretože pohrebom neprišli iné skúsenosti a iné myšlienky, ktoré by ich vyťažili. Je to však, samozrejme, u rôznych ľudí rôzne. Keďže obyčajne dĺžku času k pohrebu nemôžeme ovplyvniť, možno by tento medzistav mohol pomôcť k tomu, aby sa príbuzní stretli, pohovorali, na určitých veciach dohodli a tiež vnútorne sa rozlúčili so svojím mŕtvym. Tak by sa pripravili na samotný pohreb, ktorý je vždy ten najkritickejší moment rozlúčky. Žiada si veľa síl a veľa vnútorného, duchovného vyrovnania, keďže sa musí

zvládať myšlienkovú, citovú i intuitívnu. V starších dobách, keď sa mŕtvi pochovávali z domu, kde bývali, sa príbuzní stretávali pri rakve mŕtveho, čítali Žalmy, spievali truchlivé duchovné piesne a ticho sa modlili. Tak sa lúčili, vnútorne sa vyrovnávali so smrťou a osobnejšie pripravovali na pohreb. Bolo to omnoho ľudskejšie, ako je tomu dnes.

V posledných rokoch sa stáva takmer trendom, že sa novinári (najmä bulvári) zúčastňujú na pohreboch známych osobností, respektíve osôb, ktoré zomreli pri nešťastných tragédiách. Do akej miery, podľa Vás, môže účasť médií ovplyvniť samotné prežívanie smrti pozostalými?

Každý má voľný prístup na pohreb. Je to zvyk a aj samozrejme právo slobodných ľudí. A je to aj pekné, keď sa ľudia – príbuzní, známi i vzdialenejší – prídu naposledy rozlúčiť. Pohreb a dojímavá rozlúčka môže obmäkčovať ľudské povahy a navodzovať aj myšlienky, ktoré môžu viesť k prehodeniu ľudských pohnútok a k zmene myslenia. Tak to môže byť aj v prípade, keď ide o známejšiu osobnosť, na pohrebe ktorej sa stretnú aj novinári a ľudia z verejného života. Môže to byť dobrá príležitosť na to, aby aj médiá tlmočili pozitívne hodnoty života, pomínutelnú skutočnosť našej ľudskej existencie, vyrovnávanie sa so smrťou a dôstojný odchod ľudí, ktorí boli pre nás príkladom. Naša spoločnosť to potrebuje. Je však zlé, ak sa vopred vie, že prítomnosť niektorých bulvárných novinárov je tu len preto, aby z bolestnej udalosti nešťastia alebo ešte bolestivejšieho pohrebu chytrými zostrihmi urobili senzáčnú správu pre médiá, v ktorej najviac dominuje tragédia a šokujúca správa o smrti. Najbližších príbuzných to musí veľmi bolieť, ale nemajú prostriedky na to, aby tomu zabránili. A nakoniec hĺbka bolesti a vážnosť situácie je omnoho väčšia, než aby naháňali po cintorínoch bulvárných novinárov a bránili im v ich zámeroch urobiť z pohrebu pre verejnosť senzáciu. Myslím, že tu by mal byť funkčný taký zákon, ktorý by chránil intimitu smútiacich a nedovoľoval by vynášať na verejnosť ich bolesť.

Je proces prežívania smrti na Slovensku dostatočne ľudský, alebo vidíte priestor pre viac ľudskosti?

Veľa vecí sa v našom živote ztechnizovalo. Platí to aj v pohrebniectve. Koniec života zo strany príbuzných sa pomerne odosobnil. Myslím, a potvrdzuje to aj prax, že odchod zo života a prežívanie smrti sa stáva čoraz viac izolovaným procesom. Nie však preto, že by si to želali umierajúci, ale jednoducho preto, že blízki a príbuzní umierajúceho to stále viac prežívajú ako nepríjemnú udalosť, keďže človek umierajúci sa jednak stáva ťarchou pre svoje okolie, pretože prestávajú mu fungovať blogincké procesy, ktoré udržiavajú život príjemným alebo aspoň znesiteľným. Na druhej strane však čoraz silnejší dištanc od zomierajúcich je tu aj preto, že smrť ako taká relativizuje život a vnáša doň pochmúrnosť a strach, čomu sa ľudia živí a chťiví života chcú maximálne vyhýbať. Preto sa dnes zomierajúci ľudia poväčšine odsúvajú na izolované miesto, kde sa o nich cudzí ľudia – nezainteresovaní a bez emócií – starajú a dovedú až k smrti. Po sociálnej stránke je to asi v poriadku, keďže je o nich postarané, ale medzi cudzími niet miesta pre ľudské city, pre dojímavé ľúbenie a pre pomoc blízkych ľudí pri odchode. Takejto opatere, aj keď akejkolvek dobrej, chýba viac duchovnosti a dôverného, láskyplného vzťahu, po čom umierajúci bezpochybné túžia. Spoločnosť by mala byť už od detstva vedená k tomu, aby si viac vážila svojich predkov, chcela sa im zavďačiť a brala na seba aj záťaž doopatrovania podľa svojich možností. Ale tie sú vždy relatívne. Často sa využívajú len na výhovorky.

Pohreby sa obyčajne konajú v rámci určitých rituálov. Aký je zmysel rituálov pri smrti a pri pohreboch?

Človek je citlivá bytosť. Aj keď sa dnes život v mnohom prevercal a nesmierne ztechnizoval, ako ľudia sme neprestali cítiť, rozmyšľať, prežívať a spomínať. O hĺbke týchto funkcií, samozrejme, je možno polemizovať, ale ako skutočnosť sa to ani v našom modernom svete nedá zamlčať. Pri smrti a potom

Teológ prof. PhDr. ThDr. PaedDr. Imrich Peres, PhD. z Katedry teológie a katechetiky Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

zvlášť pri pohrebe sa využívajú určité rituály, ktoré smrť a pohreb sprevádzajú. Ešte aj dnes prevládajú rituály, ktoré sa oddávajú na tradujú. Ak napr. niekto zomrie doma, ešte aj dnes príbuzní v dome otvorí okno, aby duša mohla odletieť a zapáliť sviečku, aby videla na cestu. Ak je v izbe zrkadlo, tak sa zahalí čiernou zásterou, aby sa duša nevidela, nepomýľala, alebo nevystrašila a mohla odísť. Je v tom mnoho pohanského, mnoho povier. V kresťanských rodinách, ako sme už uviedli, sa pri mŕtvom stretáva rodina, najbližší a cirkevní veriaci. Spolu sa modlia alebo ticho spievajú truchlivé kresťanské piesne. Obyčajne to riadia iní, nie najbližší príbuzní. Pri pohreboch sa tiež konajú rituály, ktoré sú zapojené do liturgie pohrebu: nosia sa kvety a vence, spieva sa, je pohrebná reč, rozlúčka, hra na organe, prípadne do hrobu sa hádžu kvety ako spomienky.

Aká je budúcnosť pohrebných rituálov v 21. storočí, keď hovoríte, že odchod zo života a prežívanie smrti sa stáva čoraz viac izolovaným procesom?

Dnes už sypanie hliny do hrobu holými rukami je vulgárne, neestetické, nehygienické a aj keď sa niekde robí detskou lopatkou, je to smiešne a k obradu pohrebu nedôstojné, okrem toho silne primitívne a pohanské. Potom to pokračuje zapáľovaním sviečok, ktoré sa čoraz viac elektronizujú, atď. Niektoré rituály sú nesmierne vulgárne a v dnešnej dobe už nedôstojné, iné sa užívajú bez zamyslenia. Jednoducho sa konajú. Po ľudskej stránke sa to dá pochopiť. Veď keď nastane smrť a treba pochovávať, ľudia sú obyčajne bezradní a nevedia, čo sa má robiť. Sami sa zúčastnili pohrebu niekedy v detstve, alebo zriedka na pohrebe priateľa alebo kolegu. Vtedy však neosobne. Teraz však už akoby naostro. Niet sa čo čudovať, keď sú bezradní a sami by pohreb nezvládli. Potrebujú iných, potrebujú rituály, ktoré majú svoj rámec a predom určený priebeh. Tak sa pohreb udeje niekedy aj bez toho, aby všetkému rozumeli alebo významu rituálov verili. V tzv. civilnom či občianskom obrade sa mnoho mieša, improvizuje alebo kopíruje. Takéto pohreby vyznievajú pomerne prázdno a pôsobia beznádejne.

Všetko začína a končí pri človeku. Po smrti sa však zistí, že je to málo. Pri cirkevných obradoch sú prítomní duchovní a kňazi, ktorí presne vedia, ako má byť pohreb vykonaný. Samozrejme, ich rituály majú náboženský charakter a vedú k úteche a nádeji. Ponúkajú vieru v Ježiša Krista a zvestujú jeho vzkriesenie a následne aj naše vzkriesenie, ako prekonanie smrti. Otvárajú tak pohľad do večnosti a dovedú smútiacich k novej perspektíve nášho bytia a zmyslu života. A to je vlastne to, čo smrťou zronení príbuzní najviac potrebujú. Rituály by teda nemali byť samoučelné, ale by mali tiež tlmočiť hodnoty, ktoré ľudský život robia hodnotným a dôstojným aj na ceste po smrti.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

MESTSKÝ CINTORÍN SLÁVIČIE ÚDOLIE MÁ UŽ 104 ROKOV

Pred jeho vznikom tam pochovávali chudobných, samovrahov či vojakov. Dnes na tomto cintoríne nájdete hroby známych osobností, či vyhradené oddelenia pre deti. Hovoríme o cintoríne Slávičie údolie v mestskej časti Karlova Ves na ulici Staré grunty, ktorý je svojou rozlohou 18,5 ha najväčším pohrebiskom v hlavnom meste SR, pričom sa na ňom ešte aj dnes aktívne pochováva.

Cintorín Slávičie údolie bol založený v roku 1912 na pohrebisku, kde pochovávali chudobných obyvateľov Bratislavy, a preto sa niekedy nazýval aj cintorín chudobných. „Spočiatku sa pochovávalo iba okolo domu hrobára, keďže tam ešte nebola obradná miestnosť. Počas prvej svetovej vojny tu do spoločného hrobu pochovávali pozostatky vojakov. Keď sa neskôr Bratislava rozvíjala a zaplnili sa historické pohrebiská, z cintorína Slávičie údolie sa v päťdesiatych rokoch stal centrálny cintorín,“ rozpráva históriu pohrebiska jeho správkyňa Ildikó Vigová, ktorú k tejto práci pred rokmi priviedol jej manžel, ktorý robil najskôr správcu v bratislavskom krematóriu a neskôr aj cintorína Slávičie údolie.

Pohrebisko počas celej histórie niekoľkokrát rozširovali. Najskôr v rokoch 1969 – 1970, následne o štyri roky neskôr v roku 1973 a nakoniec v roku 1978 o dolnú časť pri Slovenskej

televízii. V priebehu niekoľkých desiatok rokov sa menila nielen rozloha pohrebiska, ale aj úprava samotných pomníkov. „Nedá mi nevšimnúť si, že v minulosti bolo na cintorínoch viac umelého kameňa a menej žuly ako dnes. V súčasnosti pozostali objednávať len žulu v rôznych odtieňoch od klasickej čiernej až po červenú, pričom dávajú prerábať aj staršie pomníky. Zmena nastala aj pri hrobových nápisoch. Zatiaľ, čo v minulosti boli populárne sekané a plastické písmená, v súčasnosti sú to skôr sekané a kovové písmená,“ vysvetľuje trendy v úprave hrobového miesta za posledné roky Ildikó Vigová, ktorá robí správcu cintorína od roku 1989.

Cintorín v Slávičom údolí s celkovou rozlohou 18,5 ha má približne 17 000 hrobových miest. Na jeho území je dokopy 47 oddelení, pričom v každom z nich je približne 400 hrobov. Správkyňa Ildikó Vigová sa dennodenne prechádza

Hrob Alexandra Dubčeka

Jedným z najznámejších a zároveň najnavštevovanejších hrobov je pomník slovenského politika Alexandra Dubčeka (1921 – 1992), ktorý patrí k najvýznamnejším a najznámejším politikom moderných československých dejín. Jeho meno je známe po celom svete. Podľa správkyne cintorína Ildikó Vigovej to bol jeden z najväčších pohrebov za účasti významných štátnikov, známych osobností, verejnosti, pričom ľudia stáli aj pred vchodom obradnej siene. Zaujímavosťou je, že svoje miesto posledného odpočinku si vybral osobne Alexander Dubček, keďže predtým sám objednal miesto pre svoju manželku, ktorá zomrela pred ním.

Hrob Vladimíra Dzurilla

Vo vyhradenom oddelení pre významné osobnosti nájdete hrob majstra sveta z rokov 1972, 1976 a 1977 Vladimíra Dzurilla (1942 – 1995), ktorý patrí medzi slovenských hokejistov s najväčším počtom medailí z vrcholových podujatí. Z významných športovcov je na cintoríne v Slávičom údolí taktiež pochovaný trojnásobný majster sveta v krasokorčuľovaní Ondrej Nepela (1951 – 1989), slovenský hokejista, ktorý získal štyri medaily z majstrovstiev sveta a strieborný kov zo zimnej olympiády v Sarajeve Dušan Pašek (1960 – 1998) či slovenský futbalista a tréner Leopold Štátný (1911 – 1996).

po cintoríne, pričom už pozná takmer každé jedno hrobové miesto. „Veľa pohrebov mi utkvelo v pamäti, keďže som sa na viacerých zúčastnila osobne a vo viacerých prípadoch si pamätám, kde sú zosnulí pochovaní,“ hovorí ďalej Ildikó Vigová, ktorá sa snaží vychádzať v ústrety každému pozostalému, pokiaľ je to len možné.

Zvláštnosťou oproti iným pohrebiskám na Slovensku je to, že sú tu vyhradené oddelenia pre významné osobnosti či deti (sektor 11 a 29). O oddelenie pre významné osobnosti je veľký záujem. Novinkou v posledných rokoch je nový urnový plot pri vchode, kde našli svoje miesto posledného odpočinku viaceré významné osobnosti ako architekti, spisovatelia, ale urnovú schránku si tu môže objednať každý pozostalý. Stále pretrváva vo všeobecnosti pomerne veľký záujem o hrobové miesta na Slávičom údolí.

Špecifikum cintorína v Slávičom údolí je jeho kopcovitý terén, veľa zelene a vtáčtva, čo mu dáva opodstatnený prívlastok horský cintorín či spevavé údolie. Kopcovitý terén vytvára podmienky pre umiestnenie krypt, ktorých tu je výrazne viac ako na iných bratislavských cintorínoch. „Príjemné prostredie s neopísateľným čarom na toto miesto láka nielen pozostalých k návšteve hrobových miest, ale viacerých Bratislavčanov na krásne prechádzky,“ dodala Ildikó Vigová, ktorá okrem cintorína v Slávičom údolí spravuje aj cintorín v Lamači, Karlovej Vsi, Dúbravke, Petržalke či Rusovciach.

Ďalšie významné osobnosti v Slávičom údolí:

Maliar **Janko Alexy** (1894 – 1970), dramatička **Krista Bendová** (1923 – 1988), básnik **Ján Kostra** (1910 – 1975), zakladateľ a budovateľ slovenského profesionálneho divadla **Ján Borodáč** (1892 – 1964), zakladateľ Slovenskej akadémie vied **Ladislav Dérer** (1897 – 1960), herci **Jozef Króner** (1924 – 1998), **Mikuláš Huba** (1919 – 1986), **Ivan Krajčíek** (1940 – 1997) či maliari **Maximilián Schurmann** (1890 – 1960), **Eugen Lehotský** (1909 – 1970), ako aj **Vincent Hložík** (1919 – 1997).

Hrob Viery Husákovej

Na cintoríne v Slávičom údolí leží aj druhá manželka 9. prezidenta Československa Gustáva Husáka, pani Viera Husáková, ktorá zomrela 20. októbra 1977 po havárii vrtuľníka na Bratislavskom letisku. Vrtuľník ju prevážal po zranení, ktoré utrpela v Bardejovských kúpeľoch. Rovnako išlo o jeden z najväčších pohrebov na tomto cintoríne, na ktorom nechýbali predstavitelia štátu, ochrankári, čestná stráž či vojenská hudba. Každý chcel vidieť pohreb manželky prezidenta. Smútiaci doslova obsypali hrob vencami, ikebanami, kyticami a karafiátmi. Prezident Gustáv Husák je pochovaný na cintoríne v bratislavskej Dúbravke.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA

Ponúka štúdium zamerané na
záhradníctvo a sadovnícku tvorbu,
agropodnikanie a aranžovanie kvetín
v učebných a študijných odboroch na rôznych
stupňoch vzdelania.

Ponúkame aj nadstavbové a pomaturitné štúdium
forma štúdia DENNÁ alebo EXTERNÁ podľa zvoleného odboru

www.soszelovce.sk, e-mail: riaditel@soszelovce.sk, tel. +421474893281

Gottwaldova 70/43, 991 06 Želovce

Aj „umieračky“ a smútočná hudba majú svoje songy

Akú pieseň či hudobnú skladbu by ste si nechali zahrať na pohrebe? Posledná rozlúčka so zosnulým býva spravidla sprevádzaná hudbou, reprodukovanou ale i živou. Záleží na želaní pozostalých, ale aj na ponuke konkrétnej obradnej siene alebo miesta konania pohrebu. Na Slovensku v tomto smere žiadne obmedzenia nie sú, takže na pietnom mieste často počuť nielen dychovku či náboženskú hudbu, ale aj melódie našich a svetových interpretov rôzneho žánru. Pribeh konkrétnych smútočných obrátov sa tak môže región od regiónu líšiť.

Svojou štruktúrou je väčšina obradov podobných, no ich priebeh môže byť upravený podľa prania pozostalých. Ako to môže vyzeráť v praxi? Do obradnej siene sa vchádza väčšinou za vybraného hudobného doprovodu. Nasleduje ešte niekoľko piesní počas usadenia smútočných hostí a pre upokojenie smútočnej atmosféry. Mnoho pozostalých si želá, aby na pohrebe ich blízkeho príbuzného znela hudba, ktorú mal zosnulý rád ešte za života a sprevádzala ho na jeho poslednej ceste. Potom obvykle prichádza na rad smútočná reč. Po prejave môžu opäť zaznieť piesne a rakva opúšťa obradnú sieň. Nakoniec prichádzajú na rad kondolencie pozostalým.

Iný kraj, iný mrav. Platí to aj pri hudbe

Samozrejme, pokiaľ ide o výber vhodného hudobného žánru, čo krajina, to iné zvyky. Podľa rôznych pohrebných štatistík je napríklad v Austrálii na pohreboch najžiadanejšia hudba od Bette Midler Wind Beneath My Wings či od Franka Sinatru My Way. Vo Veľkej Británii zasa vedie Highway to Hell od AC/DC alebo Another One Bites The Dust od skupiny Queen. No a ako je to na Slovensku?

Na slovenskom vidieku zvykne hrať zosnulému na poslednej ceste živá hudba, ktorú si spravidla dohaduje pozostalá rodina sama. Môže ísť o miestnu kapelu, husľový či dychový doprovod, alebo spevácky zbor. Aj požiarnici, železničiar, vojaci či policajti majú svoje zvyklosti pri pochovávaní svojich bývalých kolegov a priateľov. Možno ste sa stretli s tým, že na záver hasičského pohrebu sa rozoznali sirény hasičských áut či sanitiek. Policajti si zvyknú uctiť pamiatku svojich kolegov vystrelenými salvami a zvukom sirén policajných vozidiel. Ak zomrie vojak dôchodca, ktorý bol poberateľom výsluhového dôchodku, má nárok na vzdanie pôct čestnou strážou s doprovodom vojenskej hudby. Celé Slovensko je rozdelené na posádky, a práve posádka zodpovedá za priebeh pohrebu. Napríklad v rámci Bratislavy zabezpečuje pohreby Čestná stráž Ozborených síl SR.

Takto sa lúčia umelci. Hudbou a spevom

Zvláštna situácia nastáva, keď umrie hudobník. Vtedy pri rozlúčkach so slávnymi muzikantmi väčšinou znie hudba, ktorú sami skomponovali. Príkladom môže byť pohreb soulového speváka Raya Charlesa, na ktorom jeho vlastné skladby predviedli

také veličiny ako Stevie Wonder, Willie Nelson, B. B. King, výnimkou bol pohreb Davida Bowieho, ktorého tajne spopolnili.

Podobné zvyklosti sa nevyhýbajú ani českej či slovenskej hudobnej scéne. Napríklad počas smútočného obradu českého hudobného skladateľa Karla Svobodu jeho piesne zneli z reproduktorov. Postupne zazneli Svobodove piesne Stíny katedrál, Lásko má já stůňu, Žít a Ještě že tě lásko mám. Posledne menovanú vybrala manželka Vendula, pre ktorú ju Karel Svoboda zložil. Známemu hudobníkovi Petrovi Hapkovi, ktorý nás opustil v novembri pred dvomi rokmi, za jeho života okrem hudby učarovali i motorky, konkrétne americká legenda Harley-Davidson. Na jeho poslednej ceste sa mu prišli pokloniť aj jeho priatelia z pražského klubu majiteľov tejto motocyklovej značky a pred kostolom vo Vyšehrade burácali na jeho počesť silné motory. Počas obradu hrala filmová i seriálová hudba Petra Hapku, nechýbala ani nesmrteľná melódia z filmu Páni kluci, ktorú spieval Václav Neckář.

Tragédie sa nevyhýbajú ani mladým umelcom. Pri tragickej autonehode v roku 2004 zomrel známy slovenský spevák Peter Fiala. Pozemský svet opustil v truhle, oblečený v belasom svetle a s neodmysliteľnou čiapkou, ktorú nosil stále. Za zvukov Petrovej pesničky Sny nás nezabývajú kondolovali zroneným rodičom okrem množstva známych a priateľov aj desiatky kolegov zo slovenského šou biznisu.

Neviete si vybrať vhodnú smútočnú hudbu? Nechajte si poradiť

Ak potrebujete vybaviť hudobný doprovod na pohreb, obráťte sa priamo na pohrebnú službu. Takmer každá pohrebná služba či ústav majú k dispozícii ponukový katalóg pozostávajúci približne z 50 – 80 skladieb. Katalóg spravidla umožňuje vyhľadávanie podľa názvu skladby alebo mena interpreta. Funguje to spôsobom, že ak vás niektorá skladba zaujme, môžete si poznačiť jej kód a pracovníci pohrebnej služby vám ju môžu prehrať. Druhou možnosťou je nechať si prehrať hudbu, ktorú zostavuje pohrebná služba na základe frekvencie prehrávania. Môžu vám ju prezentovať zhruba 20 – 30 sekundovou ukážkou. Spravidla vám ponúknu pár smútočných variantov, ktoré sú zložené z piatich až ôsmich skladieb. Medzi obľúbených autorov vážnej

ŠTEFAN POLÁČEK

NAJVÄČŠÍ VEĽKOOBCHOD SMÚTOČNÝCH POTRIEB, POMNÍKOV A GRANITU

RÚČKY • KRÍŽE • ČALÚNENIA • OZDOBY NA TRUHLY
OBLEČENIE PRE PRACOVNÍKOV POHREBNEJ SLUŽBY
POMNÍKY • URNY • GRANIT • MRAMOR • SOCHY

OD JÚNA 2015 V NOVÝCH VÝROBNO-SKLADOVÝCH PRIESTOROCH
NA TABLÁCH 2, PREŠOV

Štefan Poláček POLA

Bardejovská 66, Prešov - Ľubotice

pola@pola.sk | sklad@pola.sk

www.pola.sk
www.pomniky.com

OBJEDNÁVKY

Sklad: 0905 604 020

Kancelária: 0517 582 035

Pohreb Václava Havla, (foto Lubomír Adamus)

hudby patria napríklad Robert Schuman, Antonín Dvořák, Piotr Iljič Čajkovský, Franz Schubert, z modernej hudby to môže byť napríklad Andrea Bocelli, Celine Dione, Enya. Rodina si samozrejme môže priniesť vlastnú hudbu, ale mal by to byť originál. Kopírované cédečka sa nemôžu púšťať kvôli autor-skému zákonu. Do dvadsaťpäťminútového obradu sa zmestia tri, maximálne štyri pesničky.

Najhranejší na pohreboch? Frank Sinatra a Ave Maria

Zoznam najhranejších piesní na pohreboch dala pred časom dohromady britská spoločnosť Co-operative Funeralcare. Jej prieskum ukázal, že vážna hudba ani tradičné náboženské piesne a skladby neoslovujú každého. A tak na dvoch tretinách britských pohrebov môžete počuť pop. Ľudia jednoducho prestali byť konzervatívni. Existujú smútočné piesne, ktoré sa hrajú na pohreboch, ale pokiaľ mal váš zosnulý špeciálne pranie, napríklad konkrétnu pieseň, ktorú mal za svojho života obzvlášť rád, je vhodné to rešpektovať. Repertoár jednotlivých pohrebných služieb sa môže líšiť.

Aká hudba hrala na pohreboch vybraných známych slovenských i českých osobností?

Václav Havel († 75 rokov)

Dňa 18. decembra 2011 zomrel vo veku 75 rokov bývalý prezident Českej republiky a posledný prezident vtedajšieho Československa, disident a dramatik. Vyvrcholením pietnych aktov na pamiatku zosnulého prezidenta bola bohoslužba v Chráme svätého Víta na Pražskom hrade a rodinný pohreb. Na súkromnej časti pohrebu exprezidenta Václava Havla v pražských Strašniciach zaznela hudba, ktorú koncipovala jeho manželka Dagmar Havlová s hudobným skladateľom Michaelom Kocábom. Ako sa vtedy vyjadřila bývalá pani prezidentová, zvolila hudbu tak, aby sa páčila predovšetkým Václavovi Havlovi. Hrala sa tiež hudba od Vivaldiho, ktorá zaznela aj na svadbe Dagmar Veškrnovej-Havlovej a Václava Havla roku 1997. Nechýbala ani Putimská brána, či pieseň Ach synku, synku, ktorá bola tiež najobľúbenejšou piesňou prezidenta Tomáša Garriqua Masaryka, Modlitba pre Martu od Marty Kubišovej, či Óda na radosť, teda štvrtá časť Deviatej symfónie od Ludwiga van Beethovena. Práve Óda na radosť je hymnou Európskej únie a Rady Európy a Václav Havel ju mal dokonca nastavenú aj ako zvolenie mobilného telefónu.

Anton Srholec († 86 rokov)

Spisovateľ a kňaz, známa osobnosť cirkevného a kultúrneho života doma i v zahraničí, Anton Srholec, zomrel 7. januára 2016. Približne pred rokom mu diagnostikovali nádor na pľúcach. Posledná rozlúčka s Donom Antóniom, ako ho mnohí

volali, sa konala v bratislavskom Kostole Nanebovzatia Panny Márie (Blumentál) a bola veľkolepým zavŕšením jeho v skromnosti a pokore prežitej pozemskej púte. Otec Srholec si viacere detaily pohrebu sám naplánoval. Čo všetko si na vlastnej poslednej rozlúčke prial? Tí, ktorí sa zúčastnili na pohrebnej rozlúčke s ním, boli požiadaní, aby namiesto kvetinových darov konali skutky lásky, pamätali na zosnulého v modlitbe a podporili jeho dielo (Resoty, Nenápadní hrdinovia). Tieto detaily zverejnili Saleziáni Dona Bosca, ktorí spolu s blízkymi rozlúčku organizovali. Pohrebný sprievod, ktorý pomaly kráčal za zvukov dychovej hudby, sa po pár minútach tiahol celým centrom mesta. Na pohrebe zaspievala aj Alena Čermáková, autorka knihy aj filmu o Antonovi Srholcovi. Na poslednej rozlúčke zosnulého sprevádzali aj jeho priatelia – dvaja kňazi, ktorých si sám želan.

Magda Paveleková († 84 rokov)

Známa slovenská herečka zomrela v pondelok 20. júla 2015. Na pohrebe sa okrem rodiny zúčastnili aj Pavelekovej kolegovia a kamaráti. Posledná rozlúčka so zosnulou umelkyňou sa konala v bratislavskom krematóriu. Súčasťou rozlúčky bolo aj premietanie starých záberov za sprievodu piesne Karla Gotta Dívka z obrazu. Príhovor mali jej hereckí kolegovia Ivan Letko a Štefan Kožka. Magda Paveleková hrala v divadlách v Nitre a Bratislave, účinkovala v 12 filmoch, 205 inscenáciách a televíznych filmoch, v dabingu a predstavila sa vo vyše 60 zábavných reláciách v rozhlase a v televízii. Zahrala si vo filmoch ako Sladké hry minulého leta, Statky-zmätky, Pacho, hybský zbojník, A pobežím až na kraj sveta, Toto leto doma, Začiatok sezóny, Keď báčik z Chocholova umrie, či ...kone na betóne.

Posledná rozlúčka s Donom Antóniom, ako ho mnohí volali, sa konala v bratislavskom Kostole Nanebovzatia Panny Márie (Blumentál) a bola veľkolepým zavŕšením jeho v skromnosti a pokore prežitej pozemskej púte. Rozlúčku sprevádzal enormný záujem nielen slovenských médií.

Rebríček TOP 10 najhranejších skladieb na anglických pohreboch

1. Frank Sinatra / MY WAY
2. Sarah Brightman, prípadne Andrea Bocelli / TIME TO SAY GOODBYE
3. Bette Midler / WINF BENEATH MY WINGS
4. Eva Cassidy / OVER THE RAINBOW
5. Robbie Williams / ANGELS
6. Westlife / YOU RAISE ME UP
7. Gerry & The Pacemakers / YOU'LL NEVER WALK ALONE
8. Lera Lynn / WE'LL MEET AGAIN
9. Celine Dion / MY HEART WILL GO ON
10. Nat King Cole / UNFORGETTABLE

Zdroj: Prieskum Co-operative Funeralcare z roku 2012.

Radek Brzobohatý († 79 rokov)

Posledné zbomom s legendárnym hercom, ktorý zomrel 12. septembra 2012, sa konalo v pražskom krematóriu Strašnice. Obrad sa podľa slov smútiacej manželky Hany Gregorovej niesol vo veselom duchu. Samotný umelec si to počas života prial. V sále zaznela moravská cimbálovka, ktorú sprevádzala aj známa huslistka Gabriela Demeterová. Je zaujímavé aj to, že najbližšia rodina neprijímala kondolencie. Manželka Hana Gregorová to zdôvodňovala tým, že by prejavenú ľútosť neustála. O hercovi bolo známe, že bytostne nenávidel chodiť na pohreby. Preto si želan, aby posledná rozlúčka s ním bola veselá.

Stredná odborná škola v Pruskom vychováva odborníkov pre prax

SOŠ Pruské v júni 2014 podpísala Memorandum o spolupráci s Trenčianskym samosprávnym krajom a 23 zamestnávateľmi trenčianskeho regiónu. Zamestnávatelia sa týmto podpisom zaviazali, že budú zabezpečovať študentom plnohodnotnú odbornú prax, ktorú po absolvovaní štúdia využijú vo svojom zamestnaní.

Škola ponúka ubytovanie a stravovanie, akreditované kurzy, vlastnú autoškolu, kde majú žiaci možnosť získať vodičské oprávnenie na všetky druhy motorových vozidiel, vlastnú predajňu záhradníckych a aranžérskych potrieb, certifikát Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory a samozrejme možnosť zamestnať sa buď v regióne, alebo v štátoch EÚ.

Kontakt:

Stredná odborná škola Pruské, Pruské 294, PSČ 018 52
info@sospruske.sk
www.sospruske.sk
042/44 92 532

Miloval život a chcel, aby sa netrúchlilo a nenariekalo, neželal si žiadne tragické skladby. Jeho srdcovkou, ktorá bola aj srdcovou skladbou oboch manželov, bola pieseň, ktorá zaznela počas poslednej rozlúčky – Václav Neckář Chci tě líbat. Na pohrebe odznela v závere aj skladba s názvom My sme Valaši, ktorú Radek Brzobohatý bral ako svoju osobnú hymnu.

Ladislav Chudík († 91 rokov)

Divadelný a filmový herec, recitátor, pedagóg a dlhoročný člen Činohry Slovenského národného divadla (SND) zomrel 29. júna 2015 po ťažkom zápale pľúc. Rozlúčka sa konala v historickej budove SND. Už pred začiatkom obradu držali prítomní umelci čestnú stráž pri rakve za tónov smútočnej hudby. Samotná rozlúčka začala tónmi sláčikového kvarteta Ope-ry SND. Smútočným hosťom sa ako prvý prihovril samotný Ladislav Chudík – zo záznamu zaznela jeho recitácia Maríny a potom spomienky na detstvo a rodičov. Na pohrebe zaznela aj báseň Chudíkovho obľúbeného básnika Jaroslava Seiferta – Zbomom. Premietali sa zábery z Nemocnice na okraji mesta, nechýbali ani ukážky z divadelných hier. Ladislav Chudík zo záznamu zaspieval francúzsky šansón, ktorý bol bodkou za jeho poslednou rozlúčkou. Herec od roku 1944 účinkoval v SND, v rokoch 1963 – 1966 bol šéfom činoherného súboru. V SND vytvoril desiatky postáv, v roku 1982 hral nezabudnuteľnú postavu primára Sovu v televíznom seriáli Nemocnica na okraji mesta. Bol prvým porevolučným ministrom kultúry.

Zdroj informácií: agentúry TASR, SITA

Pripravila Zuzana Voštenáková

4- ročné študijné odbory ukončené maturitou:

- 4553 K podnikateľ pre rozvoj vidieka
- 4211 M 17 záhradníctvo – viazačstvo a aranžérstvo
- 4211 M 26 záhradníctvo – sadovnícka a krajinárska tvorba
- 4210 M 04 agropodnikanie – farmárstvo
- 4210 M 18 agropodnikanie – kynológia

3- ročné učebné odbory:

- 2954 H mäsiar
- 2964 H cukrár
- 2987 H 01 biochemik – mliekarská výroba
- 4561 H 01 poľnohospodár – mechanizácia
- 4561 H 02 poľnohospodár – farmárstvo
- 4571 H záhradník
- 4572 F poľnohospodárska výroba (2 – ročný odbor)

Pomaturitné odbory:

- 4221 Q vidiecka turistika
- 4223 Q krajinárske úpravy a tvorba krajiny

Nadstavbové štúdium:

- 4511 L záhradníctvo
- 4526 L mechanizácia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
- 2982 L 02 potravinárska výroba- pekárska a cukrárska výroba
- 6403 L podnikanie v remeslách a službách

Za hudobnú produkciu na pohrebe vášho blízkeho neplatíte za licenciu

Dohodli ste si s pohrebnou službou, že na pohrebnom obrade vám zabezpečí smútočnú hudbu, alebo ste si objednali dychovku či spevácky súbor? Za hudobnú produkciu na pohrebe či na obrade v krematóriu neplatíte za licenciu Slovenskému ochrannému zväzu autorskému pre práva k hudobným dielam (SOZA), ani nepotrebuje ich súhlas na používanie hudobných diel. Tiež, pokiaľ počas hudobnej rozlúčky s nebohým púšťate jeho obľúbené skladby z CD či iného nosiča, nepotrebuje to SOZA nahlásiť.

SOZA v súčasnosti spravuje majetkové práva 2 321 domácich skladateľov, textárov, spracovateľov hudobných diel a vydavateľov zo všetkých žánrov hudobného priemyslu. Chráni tiež majetkové autorské práva ešte 70 rokov po smrti autora a aktuálne takto spravuje autorské práva 315 už nežijúcich autorov. Prostredníctvom recipročných zmlúv so zahraničnými partnermi zastupuje SOZA práva približne 1,5 miliónov autorov z celého sveta.

Na podujatia súkromného charakteru nepotrebuje licenciu

Ako pre časopis Slovenské pohrebniectvo prezrádza Adrian Raiter, PR manažér SOZA, v súlade s paragrafom 47 Autorského zákona č. 185/2015 Z. z. od 1. januára 2016 ich organizácia nevyberá autorské odmeny za použitie hudby na úradných obradoch. „Na podujatia súkromného charakteru – rodinné oslavy, narodeniny, meniny a podobne, nie je potrebné mať licenciu. V prípade podnikových osláv, plesov, zábav, firemných večierkov je situácia iná. Keďže nejde o stretnutie rodiny a blízkeho okruhu priateľov, je už podľa Autorského zákona potrebné mať na použitie hudby licenciu od SOZA.“

V praxi to znamená, že na podujatia pre uzavretú spoločnosť, akými sú aj pohrebné obrady, či už v domoch smútku, krematóriách či na smútočných karochoch, nie je za používanie chránených diel SOZOU vymáhaný žiadny poplatok. A to ani od pohrebných služieb, ani od pozostalých, ktorí požiadali o vykonanie pohrebných služieb.

Aké novinky platia v novom autorskom zákone od januára 2016?

Nový autorský zákon od tohto roka zaviedol moderné pravidlá do autorského práva. Reaguje na zmeny v používaní autorských diel a iných predmetov ochrany na internete, ktoré prinieslo posledné desaťročie. Nahrádza tak starý zákon z roku 2000, ktorý bol podľa mnohých odborníkov pre súčasnú prax nedostačujúci.

Cieľom nového autorského zákona bola podľa rezortu kultúry „modernizácia, flexibilita, právna istota a prispôbenie právnej úpravy európskym trendom tvorby, šírenia, používania a ochrany autorských diel, umeleckých výkonov, zvukových záznamov, vysielaní a databáz. Nový zákon je základom pre šírenie kultúry,

vzdelania a výskumu, ako aj pre rozvoj kreatívneho priemyslu a internetovej ekonomiky a pre podporu tvorivosti.“

Zákon prináša úpravy v autorskom hmotnom práve, zmluvnom práve, výnimkách a obmedzeniach, právach súvisiacich s autorským právom, osobitnom práve k databáze a v kolektívnej správe práv, ako aj v otázke ochrany a vymožiteľnosti práv. Zohľadňuje tiež súvislosti s digitalizáciou chránených obsahov.

Ako sa autorský zákon prejavuje v praxi?

Nejeden pohreb sa končí karom, ktorý býva buď doma, na obecnom úrade alebo v pohostinstve, reštaurácii či vo vybranom reštauračnom alebo kaviarenskom zariadení. Zoznam pozvaných hostí a veľkosť hostiny sa líši od dediny k dedine, od mesta k mestu. V niektorých slovenských lokalitách kar vôbec nemusia usporiadať, závisí to od zvyklostí. Súčasťou karu sú okrem príhovorov aj smútočné piesne, ale aj obľúbená hudba zosnulého. Hostina trvá približne jednu až dve hodiny a cez pôstne dni sa aj na kare jedia pôstne jedlá.

A ako je to v takých prípadoch s poplatkami za hudobnú kulisu, ktorá sprevádza daný smútočný obrad?

Od januára 2016 platí, že zariadenia, ktoré robia kary a sú voľne prístupné verejnosti (nachádza sa v nich rádio či televízia), platia poplatok iba jednej z organizácií kolektívnej správy autorských diel. Teda tej, s ktorou uzatvorili licenčnú zmluvu. Ak prevádzkovateľ reštauračného zariadenia v minulosti púšťal hudbu z rádia, musel jednej organizácii kolektívnej správy zaplatiť za použitie autorského diela, inej za použitie umeleckého výkonu a ďalšej za použitie zvukového záznamu – každá takáto organizácia totiž zastupovala nositeľa práv ku konkrétnemu predmetu ochrany (predmetom ochrany je hudba a text, v prípade reprodukovanej hudby aj interpretačný výkon).

Nový autorský zákon však zavádza podľa portálu *podnikajte.sk* princíp one-stop-shop, podľa ktorého bude s podnikateľmi komunikovať už len jedna organizácia kolektívnej správy, ktorá zastupuje tie ostatné. Ak podnikateľ prevádzkujúci reštauráciu uzavrie s takouto organizáciou licenčnú zmluvu a uhradí zodpovedajúcu autorskú odmenu, pri verejnom prenose diel za pomoci rádia či televízie už inú zmluvu uzatvárať nemusí a nie je povinný platiť ďalšie autorské odmeny ostatným organizáciám kolektívnej správy.

Zuzana Voštenáková, foto Pavel Ondera

Krematórium Banská Bystrica

Smútočnou hudbou je aktuálne všetko, čo sa hrá na obradoch

Pohreb má byť dôstojnou rozlúčkou so zosnulým. A toto má platiť aj pri výbere vhodnej hudby, ktorá celú smútočnú atmosféru podfarbuje. Aké majú skúsenosti pracovníci Krematória a cintorínskych služieb v Banskej Bystrici? Svoje skúsenosti nám prezradili Zorka Bittarová, Eva Crmanová a Pavol Bielik. „V zásade odporúčame rodine vybrať skladbu, ktorú mal zosnulý človek v obľube. Ak nemal obľúbený žáner, väčšinou vyberáme klasické skladby, ktoré sú na obrade dôstojným momentom.“

Ako si u vás môžu objednať hudbu pozostalí? Majú zvyčajne konkrétnu predstavu, alebo v čom im viete poradiť?

Prioritou krematória v Banskej Bystrici je živá hudba. Počas celého obradu je zabezpečený organista, ktorý odohrá takmer celý obrad – vstup pozostalých do obradnej miestnosti, hudobný sprievod pod báseň, samostatné sólo, kondolencie v závere obradu.

Rodina hudbu neobjednáva. Pri zabezpečovaní obradu priamo s kompetentným pracovníkom dohodne záverečnú skladbu, ktorá bude na obrade zahraná. Reprodukovaná hudba sa púšťa v úvode obradu ako predel medzi poéziou a hlavným príhovorom a v závere obradu pri zatváraní katafalku.

Nie vždy má rodina jasnú predstavu, ktorú skladbu vyberie pri zatváraní katafalku. Pokiaľ áno, odporúčame doniesť CD, alebo si vyberú z našej hudobnej ponuky. Vieme poradiť, pokiaľ sa rodina nevie zorientovať v žánri, pracovníci krematória sú hudobne fundovaní. Je našou snahou nespájať v rámci obradu nesúrodé žánre, ktoré celkovú atmosféru narušia a rozbijú.

Krematórium Banská Bystrica, obradná sieň. V pozadí priestor katafalku odkiaľ rakva so zosnulým odchádza do priestoru za stenou.

Pavol Bielik, vedúci prevádzky krematória a cintorínskych služieb v Meste Banská Bystrica, poslanec Mestského zastupiteľstva. Mestská organizácia ZARES je aj členom Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb SAPaKS.

Máte nejaký vybraný repertoár možnej hudby, ktorá odznie na pohrebe či v obradnej sále, alebo si ju môžu zabezpečiť aj pozostalí?

Naše krematórium disponuje pomerne veľkou ponukou hudby rôznych žánrov a tento repertoár neustále dopĺňame. Pokiaľ požadovanú skladbu nemáme k dispozícii, rodina si môže priniesť vlastnú nahrávku.

Je rozdiel vo výbere hudby, ak ide o mladého človeka, ktorý zomrel nečakanou smrťou, napríklad pri dopravnej nehode a seniora vo vyššom veku?

Samozrejme, že je rozdiel vo výbere hudby pre mladého človeka a človeka v zrelej jeseni života. Stretávame sa však s prípadmi, kedy rodina trvá na odznení nevhodnej skladby (podľa nášho úsudku) a nemá vôľu to zmeniť. Vtedy rečník v rámci svojho vystúpenia povie, že hráme skladbu podľa želania a výberu rodiny, čím chránime „dobré meno“ nášho pracoviska.

Pre mladých ľudí sa osvedčili napríklad tzv. rockové balady, ale aj mnohí interpreti slovenskej a českej hudobnej produkcie, pre starších ľudí skôr ľudový žáner, skladby starých spevákov tzv. „repete“, operné árie a klasická hudba všeobecne.

Oblúbené sú aj rôzne filmové melódie. V zásade odporúčame rodine vybrať skladbu, ktorú mal zosnulý človek v obľube, ak

Najhranejšie na pohreboch?

Ave Maria (v rôznych verziách)
Až ma anjeli (Petr Spálený)
Tam u nebeských bran (Michal Tučný)
Voda živá (Aneta Langerová)
Vtedy na západe (Věra Špinarová)
Z Nového sveta (Antonín Dvořák)
Con Te Partir (Andrea Bocelli)
Ave Verum (W. A. Mozart)
My Way (Frank Sinatra)
Yesterday (Beatles)

Zdroj: Mladá fronta,
portál pohrebiste.cz

Dom smútku na centrálnom cintoríne v Banskej Bystrici,
kde hudobná produkcia alebo živá hudba je súčasťou každej rozlúčky.

nemal obľúbený žáner, väčšinou vyberáme klasické skladby, ktoré sú na obrade dôstojným momentom.

Sú skladby vhodné pre matku, otca, pre ženu, pre muža. Úlohu zohráva vek zosnulého, jeho dominantná záľuba, napríklad vzťah k prírode, rodnému kraju, folklóru a podobne. Je veľa východiskových momentov, ktoré sa stanú kritériom pri výbere skladby.

Spolupracujete ako pohrebná služba aj s nejakými pohrebnými kapelami, dychovou či inou hudbou? Čo sa vám najviac osvedčilo v praxi?

So žiadnymi hudobnými telesami nespôlupracujeme. Rešpektujeme rozhodnutie, keď si rodina zabezpečí živú hudbu podľa svojich predstáv, napríklad dychovú, folklórnu, vojenskú,

Krematórium Banská Bystrica, urnový háj.

prípadne inú. Špecifické obrady sú pri úmrtí umelca, kde živá hudba je zrkadlom jeho profesionálneho pôsobenia.

Platia sa za použitie hudby na pohreboch, prípadne na karoch, nejaké poplatky?

Za orgánovú a reprodukovánú hudbu rodina platí poplatok podľa cenníka.

Prekvapili vás v poslednej dobe nejaké zaujímavé trendy pri zabezpečovaní hudby na pohreboch? Je niečo iné či nové na rozdiel od minulých rokov?

Rodina neraz kopíruje pri výbere hudby aktuálny rádiový hit, či už domácej alebo zahraničnej hudobnej scény. Väčšinou sú tieto skladby vybrané pre mladých ľudí alebo ľudí v aktívnom veku. Dá sa teda všeobecne povedať, že v dnešných podmienkach už smútočná hudba v plnom slova význame ani nie je. Smútočnou hudbou je aktuálne všetko, čo sa hrá na obradoch, od modernej populárnej hudby, cez ľudovú, dychovú, filmovú až po nestarnúcu klasiku hudobných majstrov, ktorá je podľa nepísaných pravidiel najdôstojnejším zástupcom pri výbere hudby na smútočných obradoch.

Rozdiel medzi kritériami pri výbere hudby v minulosti a dnes je ten, že súčasná doba veľmi pokročila, poskytuje veľa možností prenosu skladieb k ich použitiu, veľa možností výberu všetkých žánrov, čím sa zotrela hranica medzi možným a nemožným. Záleží iba od toho, ako sú krematórium a smútočná sieň technicky vybavené. A záleží aj od toho, ako sú hudobne zdatní a skúsení samotní pracovníci zariadenia, aby smútočný obrad v konečnom dôsledku nevyznel rušivo a komicky nevhodným výberom skladieb, ale dôstojne, plynulým prechodom hudobných a slovných vstupov, ktoré spolu vzájomne súvisia.

Prípravila Zuzana Voštenáková, foto Marcel Lincényi

Pohrebná služba Stríž si vybrala Adstate

Na zlepšenie a inováciu služieb pre smútiace rodiny a ich blízkych používa online riešenia Spomienkových stránok od Adstate.

Pozrite sa na www.striz.spominajme.sk a nájdite svoju budúcnosť aj vy.

Kontakt: Martin Chudý / Telefón: +421 902 480 045 / E-mail: martin@adstate.com / www.adstate.com/sk

VEĽKOOBCHOD S URNAMI A POHREBNÝMI POMÔCKAMI

vytex dp s.r.o.

www.vytex.sk

email: info@vytex.sk

Tel: 0911 238 978

Nákladný Jumbo Jet presunie ľudské pozostatky z ktorejkoľvek časti sveta

Na bratislavskom letisku nedávno pristál unikátny stroj Jumbo Jet – Boeing 747 – 400F, ktorý tu nepristáva bežne. Tento slovenský Boeing už má za sebou mnohé výpravy a vozí rôznorodý náklad. Toto lietadlo je také obrovské, že do jeho útrobov sa zmestí aj nová bratislavská električka. Zaujímalo nás preto, či a za akých podmienok je možné prevážať ľudské pozostatky týmto nákladným lietadlom. O rozhovor sme preto požiadali manažéra pre komunikáciu Tomáša Kiku zo spoločnosti Air Cargo Global, s. r. o., ktorá vlastní lietadlo.

Prepravuje spoločnosť Air Cargo Global ľudské pozostatky v urnách, respektíve v rakvách na Slovensko? Ak nie, uvažujete o takomto spôsobe prepravy?

Spoločnosť o takúto prepravu z dôvodu nevykonávania pravidelných liniek, kde najčastejšie dochádza k takému dopytu, zatiaľ nerealizovala, ale samozrejme sa nebránime ani tejto možnosti. Náš personál je na tento typ prepravy plne vyškolený.

Je to bežný, alebo skôr zriedkavý spôsob prepravy?

Áno, ide o bežnú prepravu a dá sa povedať aj najvhodnejšiu vzhľadom na rýchlosť prepravy, čím sa eliminuje potenciálne riziko úplného rozkladu ľudských pozostatkov.

Aké sú ceny prepravného za ľudské pozostatky?

V prípade pravidelnej dopravy pasažierskymi linkami je to cena

stanovená tabuľkami IATA s 200 % prirážkou. V prípade nákladných lietadiel je to cena dohodou.

Aké sú špecifické podmienky takejto prepravy? Musia byť ľudské pozostatky uložené v cínovej rakve?

Preprava sa musí riadiť pravidlami IATA a diplomatickými predpismi. Ľudské pozostatky, okrem tých, ktoré prešli kremačným procesom, musia byť hermeticky zapečatené vo vnútornej olovenej alebo zinkovej truhle a až následne sa táto truhla vkladá do drevenej rakvy tak, aby bola zachovaná aj istá miera dôstojnosti a úcty voči zomrelému. Drevená rakva môže byť ešte chránená vonkajším obalom, aby sa zabránilo poškodeniu a tiež chránená plachtou alebo celtou tak, aby charakter takého nákladu zostal nerozpoznaný.

Ľudské pozostatky, ktoré prešli kremačným procesom, musia byť odoslané v pohrebných urnách, ktoré sú navyše polstrované ochranným materiálom, ktorý môže zabrániť možnému poškodeniu.

Samozrejme, samotná preprava podlieha prísnyim pravidlám. Ľudské pozostatky sa nesmú pri nakladaní nachádzať v blízkosti akýchkoľvek potravinových dodávok. Kapitán lietadla musí byť o takomto náklade vopred informovaný. Samotné uloženie

v lietadle súvisí s daným typom lietadla a podlieha interným smerniciam leteckej spoločnosti.

Pre zaujímavosť, nie je striktné zakázané prepravovať ľudské pozostatky spolu so živými zvieratami v jednom nákladovom priestore, samozrejme za dodržania prísnych segregáčnych podmienok. Ale sú isté etické aj kultúrne alebo náboženské dôvody, keď toto nie je možné, alebo sa takáto spoločná preprava vôbec neodporúča.

Aký je konkrétny postup pri preprave ľudských pozostatkov? Koho má pozostalý osloviť v tejto veci?

V prípade prevozu pozostatkov sa proces musí riadiť pravidlami IATA a musí to zabezpečovať konzulárne oddelenie SR krajiny, z ktorej sa uskutočňuje preprava. Všetky ostatné záležitosti zabezpečuje handlingový agent.

Z koľkých krajín by ste vedeli previesť ľudské pozostatky na Slovensko?

Z ktorejkoľvek krajiny, ktorá disponuje infraštruktúrou umožňujúcou vzlet a pristátie lietadla.

Pripravil Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

V Boeingu 747 - 400F sa nachádza 274 km káblov, 8 km potrubia. Celkovo pozostáva zo 6 miliónov dielov. V tejto verzii v cockpite, ktorý je vo výške 17 m použili len 365 svetidiel, čo je o 606 menej ako v predchádzajúcich verziách. Digitálna avio - nika bola v čase fotenia žiaľ vypnutá.

Priemer motora je 2,54 metra

Napriek tomu, že sa zima na slovenských horách ešte zďaleka neskončila, horskí záchranári už zasahovali pri desiatich smrteľných nehodách. Podľa riaditeľa Horskej záchrannej služby Ing. Jozefa Janiga sa zimná sezóna 2015/2016 zapíše ako jedna z najtragickejších v histórii Slovenska. A to červení anjeli zachránili desiatky životov, keďže len počas poslednej zimy Operačné stredisko tiesňového volania HZS prijalo spolu 472 žiadostí o pomoc.

Tohtoročná zimná sezóna patrí medzi jednu z najtragickejších na horách

Keď sme sa naposledy rozprávali, povedali ste, že Horská záchranná služba od roku 2003 do roku 2012 registruje spolu 150 obetí. Avšak koncom roka 2015 a začiatkom roka 2016 v slovenských horách v priebehu niekoľkých dní došlo až k desiatim tragickým úmrtiam. Dá sa na základe vysokého počtu obetí povedať už teraz, že zimná sezóna roku 2015/2016 patrila k jednej z najtragickejších na Slovensku? Koľko úmrtí zatiaľ registrujete celkovo v zimnej sezóne 2015/2016? Zimná sezóna 2015/2016, čo sa týka počtu smrteľných nehôd, sa určite zapíše ako jedna z najtragickejších. Za obdobie od začiatku decembra do 22. februára záchranári HZS zasahovali pri 10 smrteľných nehodách.

K akým najčastejším typom úmrtí na horách dochádzalo? Najčastejšie išlo o vážne úrazy hlavy následkom silného nárazu, nezlučiteľné so životom.

Predposledný deň v roku 2015 vo Vysokých Tatrách na rôznych miestach, vrátane poľských obetí vyhaslo až 8 životov, čo je dokonca viac obetí ako pri lavínovom nešťastí v Západných Tatrách v Spálenom žľabe dňa 31. 12. 2005. Pamätáte si osobne, že by v jeden deň došlo k toľkým tragickým nehodám? Na takýto tragický deň v horách si nespomínam. Snáď v dávnej minulosti pri veľkých lavínových nešťastiach na Kubínskej holi v roku 1968 (zahynulo šesť študentov) alebo z 20. januára 1974, kedy v jeden deň zahynulo v lavínach v Mengusovskej doline, v Malej Studenej doline a pod Skalnatým plesom spolu až štrnásť ľudí.

Aké boli príčiny, že v daný deň došlo k toľkým nešťastiam? Naozaj bolo také nepriaznivé počasie, alebo zlyhal ľudský faktor?

Medzi najčastejšie príčiny patrilo pošmyknutie alebo zakopnutie, následná strata stability a nekontrolovateľný pád strmým ľadovo-skálnym terénom, pri ktorom horolezci (turisti) utrpeli množstvo poranení nezlučiteľných so životom.

Dňa 30. 12. 2015 vo Vysokých Tatrách pod Prostredným hrotom zahynuli síce amatérski, ale skúsení horolezci Ondrej Makara († 35) a Ján Žiaran († 40), ktorí spolu preliezli celé Alpy, Francúzsko či Švajčiarsko. Viete si osobne vysvetliť toto nešťastie?

Aj skúseným horolezcom sa stávajú nehody. Je ťažko povedať, čo sa stalo. Pravdepodobne podcenili istenie alebo mali jednoducho smolu. Pohybovali sa už v relatívne ľahšom teréne, no ako som už spomínal, pravdepodobne nešťastnou náhodou zakopli alebo sa pošmykli a nasledoval nekontrolovateľný pád s fatálnymi následkami. Sú to ale len dohady, čo sa v skutočnosti stalo, sa už nedozvieme.

Koľkým ľuďom, naopak, pomohli pracovníci Horskej záchrannej služby v zimnej sezóne v roku 2015/2016?

Od začiatku decembra 2015 do 20. 2. 2016 Operačné stredisko tiesňového volania HZS prijalo spolu 472 žiadostí o pomoc. Celkovo záchranári HZS zasahovali v 1 159 prípadoch (údaj do 20. 2. 2016).

Registrujete v zimnej sezóne 2015/2016 aj lavínové nešťastia?

Pri koľkých lavínach zachraňovali lavínoví špecialisti turistov? Túto zimnú sezónu sme zaznamenali 5 lavínových nehôd. Hneď prvá, začiatkom decembra (3. 12. 2015), skončila tragicky. V Rumánovej doline lavína zasypala dvoch horolezcov, jedného z nich sa už, žiaľ, nepodarilo zachrániť. K druhej lavínovej nehode došlo 13. 1. 2016 pod Ľadovým štítom. Lavína strhla jedného z dvojice horolezcov, ktorý skončil so zraneniami v nemocnici. Ďalšie dve lavínové nehody boli zaznamenané vo februári v Nízkych Tatrách v oblasti Lukového kotla a v oblasti Kotlísk. Našťastie pri nich turisti a lyžiari neutrpeli vážnejšie zranenia. Tragicky však skončila lavínová nehoda pod Lomnickým štítom vo Vysokých Tatrách, pri ktorej zahynul 30 ročný poľský snowboardista.

Čo by ste chceli osobne povedať každému horolezcovi, alebo turistovi predtým, než sa vyberie v zime do slovenských hôr?

Aby nepreceňovali svoje sily a schopnosti, sledovali vývoj počasia, lavínovej situácie a podmienok a podľa toho si rozumne vyberali ciele svojich túr. Aby do vysokohorského terénu nesmerovali bez potrebného výstroja a výzbroje. Pokiaľ je to možné, neodchádzali na túry sami a mali pri sebe mobilný telefón, aby si v prípade nehody vedeli privolať pomoc.

Kontakt na HZS

Informácie ohľadom aktuálneho stavu v našich horách nájdete na portáli Horskej záchrannej služby www.hzs.sk, mail: hzs@hzs.sk

Riaditeľ Horskej záchrannej služby Ing. Jozef Janiga

Tak isto sa môžete informovať aj telefonicky +421 527 877 711. V prípade tiesňového volania sa obráťte na číslo 18 300.

Rozprával sa Marcel Lincényi, fotografie archív HZS

www.zastupitelstvo.eu

Vyskúšajte základný balík zdarma!

- Digitálne zastupiteľstvo
- Transparentná obec
- Minimálne náklady
- Okamžite k dispozícii
- Zasadnutia
- Materiály
- Uznesenia
- Záväzné nariadenia

Dôstojné zomieranie je možné len vtedy, keď človek dôstojne žil

www.sprevadzanie.com

Keď niekto odchádza z „nášho“ sveta, má za sebou často dlhý a krásny plodný život. V záverečnej fáze života však nie raz zostane opustený a sám na nemocničnom lôžku, za bielou plentou. „Človek snáva vždy o tom, aké bude nebo, čo bude na druhej strane života. Dúfa, že sa deťom vydará život a nezabudnú na neho. Že príde deň, keď ho už nič nebude boľieť, ani trápiť,“ hovorí o sprevádzaní chorých a zomierajúcich Mgr. Monika Mojžišová, koordinátorka dobrovoľníkov v dobrovoľníckej organizácii Sprevádzanie o. z. v Čajkove, okres Levice. Dôležité je podľa nej nezabúdať na hlavný cieľ: aby pacient nebol v takýchto ťažkých chvíľach sám a nemal obavy z osamelého umierania.

Ján Amos Komenský umieranie prirovnáva k umeniu: „Záverečná fáza ľudského života si zaslúži byť obdobím spokojnosti, v ktorej sa majú prebúdať pocity hrdosti na seba samého, svoje osobné hodnoty a hodnoty, ktoré po sebe človek zanecháva.“

Podľa štatistik okolo 80 % ľudí na Slovensku umiera v ústavoch – zdravotníckych alebo sociálnych. Málokto sa so svetom rozlúči doma. Môže to byť aj tým, že téma smrti je na Slovensku stále tabuizovaná?

Áno, máte pravdu, veľká časť ľudí dnes odchádza do večnosti z nemocnice, alebo nejakého zariadenia sociálnej starostlivosti. Podľa môjho názoru a skúseností z praxe (v zdravotníctve pracujem od svojich 18 rokov), to bude možno tým, že dnešná spoločnosť a nielen na Slovensku, považuje smrť a zomieranie za fenomén zdravotnícky. Dnešný človek nepovažuje smrť za prirodzenú súčasť života, ako tomu bolo voľakedy, keď sa človek narodil aj zomrel doma. Dnes máme na všetko inštitúcie, ktoré sa o „všetko“ starajú. Bojíme sa prežívať naplno všetko, čo život priniesie, skrývame sa za svoje povinnosti, a preto životom často len tak preletíme. Nemáme čas zastaviť sa pri posteli svojich rodičov alebo nebudaj starých rodičov a podať im pohár vody...

Smrť je len na okamih veľká zmena. Tak, ako narodenie prinieslo niečo úplne nové, ako sme poznali dovtedy. Keď sa narodí človek, všetci sa tešia, oslavujú, hoci nevedia, aký bude a čo tomuto svetu priniesie. Keď ten istý človek odchádza, má za sebou často dlhý a krásny plodný život. Zostane opustený a sám na nemocničnom lôžku za bielou plentou, hľadí do plafóna. Pretože je na obtiaž, lebo nikto nemá v dnešnej dobe na neho čas. Nevieme, čo je naozaj dôležité v živote a čo je len pozlátka. Téma smrti človeka je tabuizovaná preto, že dnešný človek si vie poradiť so všetkým, ale smrť je skutočnosť, ktorá je najviac reálna. A toto človek, ktorý si myslí, že je pánom života, nechce počuť. Umelo sa skrývame pred touto skutočnosťou, lebo nie sme vyrovnaní s vlastnou smrteľnosťou.

Venujete sa sprevádzaniu ľudí v posledných chvíľach života. Prečo ste sa rozhodli pomôcť im a čo vás k tomu viedlo?

Rozhodla som sa založiť dobrovoľnícku organizáciu — Sprevádzanie o. z. — po tom, čo som videla, aká je situácia týchto ľudí v skutočnosti. Táto organizácia má za cieľ zlepšiť situáciu zomierajúceho človeka v našom okolí. Pracovala som totiž ako zdravotná sestra na oddelení chirurgie bežnej mestskej nemocnice. Nejaký som tento vzťah k nevyliciteľne chorým vždy nosila v srdci. Ako mladá zdravotná sestra som si myslela, že človek, ktorý má pred sebou už len obmedzený čas života, by mal byť pre všetkých zdravých naokolo najdôležitejší. Ale realita bola úplne opačná. Po splnení všetkých, najmä administratívnych, povinností personálu nemocnic nezostáva žiaden čas venovať sa zomierajúcemu pacientovi aj po inej ako fyzickej stránke. Človek nie je iba telo, má aj duchovné a sociálne, emocionálne potreby. Nevyliciteľne chorý človek potom zostáva sám

s preplneným nočným stolíkom. Nemá sa kto spýtať, ako sa cíti, čo si želá, o čom snáva, čoho sa bojí, na čo je v živote hrdý a čo by zmenil, keby mohol. Alebo podržať príbuzných, ktorí sú často úplne bezradní. Sú v nemocnici pri svojom drahom, boja sa o neho, nevedia, čo to všetko okolo neho znamená, čakajú na informácie a tiež prechádzajú procesom lúčenia sa ako pacient.

Ako si predstavujete dôstojné umieranie a aká je bežná slovenská realita vašim pohľadom?

Dôstojné zomieranie je možné len vtedy, keď človek dôstojne žil. Človek, ktorý si počas života vybudoval pevné vzťahy, mal správny hodnotový rebríček neodchádza opustený a je pokojný. Naopak niekto, kto žil sám pre seba, nevedel sa s nikým dohodnúť ani nikomu odpustiť, na smrteľnej posteli sa zrazu nestane iným. Čarovný prútik na takúto zmenu jednoducho neexistuje.

Po odbornej stránke si myslím, že ľudia na Slovensku majú svetový zlatý stred. Sú na svete ľudia, ktorí zomierajú určite v horších materiálnych podmienkach. Ale pre človeka, ktorý končí svoj život, nie je dôležité akú má nemocnica fasádu, alebo či má posteľ najnovšieho typu. Oveľa viac potrebuje láskavý prístup všetkých, ktorí mu slúžia, aj ošetrovateľa či upratovačky. Každý človek potrebuje cítiť, že je milovaný. To je naša základná duchovná potreba! Že niekomu na mne záleží, že ľudia okolo si ma vážia a zaujímajú sa o mňa, že môj názor je dôležitý... Aj keď chcem povedať o veciach, ktoré nehovorí zdravý človek, napríklad akú hudbu si želim na pohrebe, alebo aké kvety sa mi najviac páčia... Prax sa zmení iba vtedy, keď budeme mať viac lásky a pokoja v sebe. Keď nám bude záležať na človeku ako takom, keď budeme vedieť, že každý z nás je neopakovateľný a vzácny originál a podľa toho sa budeme aj k sebe správať.

Istá lekárka v zahraničí robila výskum a pýtala sa zomierajúcich, čo najviac ľutujú za svoj život. O čom ľudia podľa vás v záverečnej fáze snívajú a čo by si ešte priali od života v posledných chvíľach? Čím sú ich prania výnimočné?

Na túto otázku je veľmi ťažké odpovedať. Každý človek je iný a jedinečný, a preto každý aj inak prežíva svoje zomieranie. Niektorí je hrdý sám na seba, na svoju rodinu, na to, čo vykonal pre iných, čo dosiahol, kde pracoval, alebo koľko detí vychoval. Ale zo skúseností a z rozhovorov s ľuďmi, pri ktorých som mala tú česť stať v posledných dňoch, môžem povedať, že tí, ktorí dokázali najviac, mali najviac pokory. Veľkou radosťou je pre všetkých rodina. Každý sa rád pochváli, keď ho navštívia vnúčatá alebo deti. Vždy nám povedia: to je môj syn, moja dcéra. Veľkou devízou je, keď žijú zmierení a v láske, že dokážu byť spolu. Byť spolu, aj keď už ten druhý nemôže nič povedať, iba vieme, že nás miluje a my milujeme jeho.

Naopak, je smutné vidieť, ako niektorí čakajú návštevu a nedočkajú sa. Ako sú mnohí odkázaní na pomoc iba cudzích ľudí. Ako sa niektorí nevedia dohodnúť, ani si odpustiť a vyčítajú si chyby až dokonca. Áno, človek snáva vždy o tom, čo by si želal, aké bude nebo, čo bude na druhej strane života. Dúfa, že sa deťom vydará život a nezabudnú na neho. Že príde deň, keď ho už nič nebude boľieť ani trápiť. Spomínam si na jedno výnimočné pranie, keď kolegyňa, ktorá pracuje v zahraničí sprevádzala starého pána. Nevedela, že je Slovák a on nevedel, že je Slovenka. Spýtala sa, čo by si želal. On si prosil kávu a povedal, že má ešte jedno pranie, ale to mu tu v Anglicku isto nikto nesplní. Ona sa spýtala aké? „Chcel by som ešte raz počuť pieseň Slovenské mamičky...“ Ona si k nemu sadla, chytila ho za ruku a začala mu spievať (má krásny hlas, je speváčka). Celé oddelenie sa zhŕklo a všetci počúvali v anglickej nemocnici pieseň Slovenské mamičky. Pán si vypočul pieseň a naposledy vydýchol. Zatlieskal už iba anglický personál nemocnice.

Mnohí ľudia sa smrti boja, vy sa s ňou stretávate bezprostredne. Bilancujú zomierajúci svoje predchádzajúce konanie?

Myslím si, že každý človek, ktorý ochorie, má zrazu množstvo času, kedy jednoducho musí rozmýšľať. Pritom mu zide na um všetko dobré aj zlé, čo počas života bolo. My sa snažíme v sprevádzaní viesť ľudí k tomu, aby spomínali na pekné a plnohodnotné zážitky, aby si uvedomili svoju hodnotu, aby vedeli, že aj utrpenie má veľký zmysel v živote človeka. A že tým, že nepodávajú už nijaký fyzický výkon, nestratili na svojej ľudskej hodnote. Často opakujem: „Ste maminka, aj keď ste chorá alebo stará.“ Človek ťažko nesie, keď sa musia oňho starať, keď stratí svoju sebestačnosť a musí byť odkázaný na iných. Ale to neubíra na našej ľudskej dôstojnosti. Vždy spomíname s maminkami a hovoríme im: „Veď aj vy ste prebalovali svoje deti. Oni vám to iba vracajú a možno to nebude trvať ani dva roky.“ Malé dieťa nikto nepovažuje za nedôstojné, pretože ho musíme prebalovať, kŕmiť, alebo učiť rozprávať. Nie je podstatné čo robíme, ale kto sme. Pri sprevádzaní sa zameriavame na hodnoty vzťahové.

Ako prebieha sprevádzanie ľudí na „druhú stranu“? Predsa len, ide pre vás o cudzích ľudí.

Dobrovoľník často zastupuje chýbajúce kontakty v živote pacienta. Jeho úlohu je možné definovať aj ako sprostredkovanie kontaktu prostredníctvom konverzácií, čítania, spoločenských hier alebo aj tichého sedenia pri lôžku a držania za ruku. Dôležité je nezabúdať na hlavný cieľ, aby pacient nebol sám a nemal obavy z osamelého umierania. Dobrovoľnícka práca môže zároveň pomôcť posilniť rodinné a medzigeneračné vzťahy a predchádzať dlhodobým traumám pozostalých. Sprevádzanie je o tom, že dobrovoľník si s chorým človekom, ktorý má záujem o jeho prítomnosť a službu, vytvorí vzťah. Napríklad tak, že sa spýta ako sa cíti a čo by potreboval. Keď sa chorý pustí do rozhovoru a prejaví záujem o našu prítomnosť, navštevujeme ho pravidelne, pričom sa snažíme dodržať všetko, čo chorému sľúbime.

Čo je zvyčajne pre zomierajúcich útechou v posledných chvíľach?

Najväčšou útechou je pre zomierajúceho človeka viera vo večný život. Spravidla ľudia veria, že smrť nie je koniec ich existencie. Čakajú za svoj život odmenu alebo aspoň pokoj a lásku, aj keď ju na tomto svete nemali v takej miere, ako by potrebovali. Ale to nemal asi nikto. Mali ju v takej miere, ako pre nás naplánoval Boh, lebo sme nedokonalí ľudia a robíme veľa chýb. Preto túžime po večnej dokonalej láske, ktorú do nás Boh vložil. Aj stupeň viery, akým človek verí v posmrtný život, je úplne individuálny. Nejde tu o nejaké konkrétne náboženstvo, pretože ono je iba prostriedok na to, aby pomohlo vytvoriť vzťah s Bohom. Ak človek má tento vzťah plný a pevný, je vo chvíľach lúčenia sa zo životom tu na zemi pokojný a plný očakávania, čo Boh pre neho pripravil. Lebo vie, že sa vracia do milujúceho náručia Otca, ktorý sa z neho teší po celý život.

Dobrovoľník nezištne venuje časť svojho voľného času v prospech pacienta, ktorý si to želá.

Lekári ľuďom v poslednom štádiu ochorenia spravidla nenariaďujú, aby prestali napríklad fajčiť, ak sú veľmi chorí, jednoducho, nechajú ich žiť tak, ako predtým. Ako to vnímate?

Táto oblasť komfortu pacienta závisí od zariadenia, kde sa pacient vo finálnej fáze života nachádza. Existujú hospice aj na Slovensku, kde dovoľia zomierajúcemu človeku zapáliť si, ak bol fajčiar a majú na to vyhradený priestor tak, aby nerušil ostatných pacientov, ktorým by to mohlo vadieť. Neviem si však predstaviť, ako by sa takáto požiadavka dala realizovať v nemocnici, kde sú na izbe traja či štyria pacienti. V domácom prostredí, samozrejme, človek pokračuje vo zvykoch aj zlozvykoch, aké si počas života zadovážil.

V paliatívnej medicíne sa riadime cieľom naplniť všetky pacientove potreby. Nie ho presviedčať na smrteľnej posteli, aby napríklad nejedol sladkosti. Pacient má dostať to, čo si žiada, aj keď je často jeho požiadavka z jeho strany ťažko realizovateľná. Prejavíme mu tým úctu a lásku a on sa poteší, aj keď sa na svoju požiadavku (napríklad nejaké špeciálne jedlo) možno len pozrie. Nesmieme mu nič vyčítať. My sme to darovali z lásky.

Zomieranie je postupný proces vyrovnávania sa s vlastnou smrťou. Akými fázami spravidla zomierajúci prechádza a do akej miery mu v tom viete pomôcť?

Zomieranie je často dlhý proces vyrovnávania sa s vlastnou smrteľnosťou. Preto to nie je tak, že dobrovoľník príde za pacientom a on práve zomrie. Sprevádzanie trvá niekedy mesiace, inokedy roky, je to o ceste, po ktorej kráčame s chorým a snažíme sa ho podporovať, aby sa mu kráčalo ľahšie. Človek prechádza počas tohto času mnohými zmenami a v každej fáze potrebuje niečo iné. Keď je napríklad vo fáze vzdoru, potrebuje pokoj a možno povzbudiť, alebo sa vyžalovať. Vtedy mu slúžime formou vypočutia, aby sa mohol vyrozprávať a my len ticho, aktívne počúvame. Inokedy potrebuje povzbudiť, keď sa bojí a uistiť, že nikdy nebude sám, že ho neopustíme, nesúdime. Dáme mu nádej. Keď sa nevie vyrovnáť s vlastnou vinou a nevie si odpustiť, vedíme ho odpustením, alebo sviatostným zmierením, podľa vierovyznania. Ak si požiada, privoláme mu kňaza, aby sa mohol vyspovedať a zbaviť viny.

Pre nás dobrovoľníkov je najväčšou odmenou, keď sa človek, ktorý bol pred tým agresívny, nadával na personál a príbuzných, postupne upokojí a zmieri so sebou aj svojimi blízkymi a odíde v pokoji. Každému človeku sa dá pomôcť a my sa po príchode na oddelenie zvyčajne spýtame personálu, ktorý slúži na oddelení, kto podľa ich názoru potrebuje s úrne pomoc, alebo už aj z praxe vieme, kto potrebuje našu službu. Skláňame sa s úctou pred každým človekom.

Pripravila Zuzana Voštenáková

Role současné kremační architektury v sekularizované společnosti České republiky

1. část

Vzhledem k vysokému počtu objektů krematorií na počet obyvatel České republiky, se nepředpokládá výstavba nových objektů. Přesto stávající kremační architektura je transformována dle nových požadavků pozůstalých, správy objektu, jako i nových technologií. Dochází k přeměně stávajících objektů z hlediska typologického, provozního, ale i ideového a symbolického. Tyto změny je třeba specifikovat a konfrontovat s rolí současné kremační architektury v dnešní společnosti. Tato otázka je důležitá pro veliký zájem o kremaci. Jan Hrdlička, předseda Společnosti přátel žehu, tvrdí, že kremace tvoří v posledních 30 letech asi tři čtvrtiny všech pohřbů v České republice. Nejvyhledávanější je ve velkých městech, např. v Praze upřednostňuje kremaci až 95% pozůstalých. V menších městech a na venkově je situace odlišná, důležitý je zejména podíl věřících v dané lokalitě. [1]

Krematoria původně vycházela ze sakrální architektury, postupně však dochází až k absenci ideových předpokladů a k vytěsnění tradičního rituálu obřadnosti. Je třeba nově uchopit a určit cestu pozůstalých a cestu zemřelého, konkretizovat průnik těchto cest. Zapojit aktivně rodinu do obřadu, prodloužit společnou cestu s mrtvým ke kremaci. Přenést část zodpovědnosti za službu zemřelému ze zaměstnanců na pozůstalé. Zvýšit tak obřadnost, vnímat smrt jako součást života. Pomocí architektury můžou být podpořeny snahy o potlačení tabuizace smrti, aby se vnesla slavnostnost a větší etika do poslední cesty zemřelého.

Počátek krematorií v evropském prostředí

Myšlenka žehu, která se jeví dnes jako samozřejmá, se ještě počátkem minulého století prosazovala velmi obtížně. A to i přesto, že její atributy, tj. zejména hygiena, estetika, sociální a ekonomická hlediska, byly od počátku velmi pozitivní, spolu s odkazem na slovanskou kulturu a lid popelnicových polí. [2] V průběhu vývoje lidské společnosti došlo k odklonu od kremace s nástupem christianizace. [3]

Snahy o obnovení kremace se započaly opět v 19. století. Historickým mezníkem byl žeh v srpnu 1822. Slavný Anglický básník George Byron postavil na břehu moře ve Viareggio v Itálii pohřební hranici, na které byla zpopelněna těla básníka Percyho Shelleho a jeho přítele Williamse, kteří v Itálii utonuli.

V roce 1869 probíhal mezinárodní lékařský kongres ve Florencii. V době konání kongresu zde zemřel při svých cestách po Evropě Indický Maharádža. Jeho tělo bylo zpopelněno v městských sadech a popel převezen následně do jeho rodné země. Pochopitelně, že tento případ vzbudil právě v odborných kruzích velkou pozornost a následně v novém italském zdravotním zákoně z roku 1874 byla kremace povolena jako forma pohřbívání. [2] Mezitím proběhla i průmyslová revoluce, která umožnila vytvořit tak technologicky náročnou stavbu jako je krematorium. První krematorium vůbec vzniklo dva roky po vydání zdravotního zákona v roce 1876 v Miláně a taky ve Washingtonu. V roce 1912 pak v Chicagu na Českém národním hřbitově. Na našem území pak v Liberci v roce 1918. Pohřeb žehem byl v Československu uzákoněn až v roce 1919 Jaroslavem Kvapilem (zákon Lex Kvapil) jedním ze dvou paragrafů, který zněl: „Pohřbívání žehem je dovoleno“.

V roce 1921 pak bylo zřízeno krematorium z obřadní síně na Olšanských hřbitovech. V roce 1923 bylo realizováno krematorium v Pardubicích, 1924 v Mostě a Nymburce, 1925 v Ostravě. Dnes je na území České republiky celkem 27 krematorií. Na Slovensku jsou čtyři, přičemž první bylo postaveno v Bratislavě až v roce 1968. [2]

Krematorium v Pradubicích: rondokubistická forma (zdroj: fotografie autorů)

Vybraná krematoria na území České a Slovenské republiky a jejich přínos do kremační architektury

Pardubické krematorium (architekt Pavel Janák), z roku 1922, v rondokubistickém slohu vychází ve svém pojetí dispozičního řešení obřadní síně a z celkové kompozice ze sakrálních staveb. Původně bylo navrženo jako samostatný objekt situovaný na hlavní ose hřbitova, která jej propojuje s hlavní bránou [4]. Volné prostranství před přísně symetrickým objektem dává vyniknout dvoupodlažní stavbě, jejíž hlavní vstup pro veřejnost je situován v druhém podlaží a je přístupný po 24 schodech monumentálním schodištěm. Hlavní těžké dřevěné dveře s masívními madly jsou kryty ochozem s kolumbárními schránkami a dělí výjimečnost okamžiku loučení od běžného dne.

Stísněné tmavé zádveří se vstupem na emporu nechává vyniknout hlavnímu sálu, jehož hlavní část tvoří místo pro katafalk, které je od lavic pro truchlící odděleno zaklenutím. Vezme-li v úvahu organizaci presbytáře v kostele, katafalk zde, v obřadní síni, je umístěn v kompozičně nejdůležitějším místě na středové ose, na místě menzy. Kříž je nahrazen monitorem, původně fotografií se jménem zesnulého a ambon představuje pult řečníka. Boční vstup do „zakristie“ vede k místnosti obřadníka a řečníka. Kamenná podlaha a bohatě dekorovaný strop a stěny slovanskými motivy umocňují slavnostnost místa.

Pohyb rakve z katafalku směrem dolů symbolizuje uložení do země. Přímalá cesta k původním pecím, které jsou dnes odstavené a slouží jen jako memento své doby pro svou historicko-technickou hodnotu, je narušena zdoluhavou cestou do přístavby z roku 1994 (architekt Vladimír Kaplička), kde jsou situovány nové technologie a zázemí pro personál. Původně solitární objekt krematoria je ukotven k provoznímu vstupu hřbitova a krematoria. Nesamostatný, nesvobodný, uzemněný.

Krematorium v Brně z roku 1929 od Arnošta Wiesnera je situováno na svažitém pozemku vedle Centrálního hřbitova. Součástí jeho areálu jsou kolumbária a urnové hroby. Svažitý pozemek byl vhodně využit k umocnění dojmu návštěvníka, kdy přichází stoupá po monumentálním schodišti na vstupní plato, na kterém je situována obřadní síň krematoria, jehož strany jsou lemovány krytou stoou s kolumbárními skříňkami. Samotný objem obřadní síně, která se nachází uprostřed věnce ostatních místností, je v exteriéru střezem několika vertikálami, jímž je prisuzována různá symbolika. Hlavní síň tak tvoří krytý ústřední dvůr, který je osvětlen horním difúzním světlem.

Prostorné foyer předesílá převýšenou halu sálu, která je přístupná skrz mohutné dveře. Malým se pak zdá prostor s katafalkem a obzvláště dveře, za které rakev při obřadu zajiždí. Na rozdíl od pardubického krematoria zde chybí oddělený prostor „presbytáře“. Katafalk je mírně vyvýšen, nikoli však prostor pro řečníka, jehož pultík zůstává na místě původního ambonu kostela. Příchod k rakvi je středem místnosti mezi seskupením židlí k sezení, je na hlavní ose objektu a graduje katafalkem. Nad čelní stěnou je umístěna lodžie s varhany. Prostor síně tak zůstává nenarušen, jsou ponechány čisté linie bez ozdob se zaměřením se na květinami obložený katafalk. Drtivá většina obřadních síní je nevhodně doplněna květinami, převážně umělými, které vytváří trvalou kulisu katafalku, který tak však ztrácí své výsadní postavení, navíc mnohdy jsou takto kryty výhledy do exteriéru, reliéfy na zdi a jiná architektonická či sochařská díla a záměry. V Brně autor s květinami pracoval, nejsou zde tedy náhodné či později doplněné a dnešní stav by měl odpovídat původním záměrům.

Cesta rakve probíhá na stejné úrovni a provozní část je řešena velice účelně. Pozdější zásahy do původního objektu se týkaly výměny stávajících technologií a drobných dispozičních úprav dle měnících se potřeb krematoria a neměly větší vliv na původní návrh objektu. Byla zrušena původní pitevna a byt správce, naopak bylo nutno zřídit malou obřadní síň, administrativní zázemí, sklad květin atp. Přibyla samostatná budova garáží a služeb, která vhodně doplňuje provozní dvůr. Poblíž krematoria jsou nově vystavěná kolumbária ve formě malých atriových domků do kterých se dá vejít přes otevřený ochoz a zaručují soukromí pozůstalých.

Krematorium v Praze – Strašnicích je situováno vedle Vinohradského hřbitova přímo u tramvajové zastávky. Bylo realizováno v roce 1931 dle návrhu Aloise Mezery. Nástup je přes bránu na první plato, ze kterého je přístupné několika schody druhé plato opatřené elementem ohně a vody. Obřadní síň je osvětlena bočními vertikálními okny. Původní křesla v obřadní síni byla vyměněna za vhodnější lavice. Podlahu tvoří jemná mozaiková dlažba, která ztupluje obrovský prostor síně. Scénu s katafalkem rámuje vysoký ustupující portál. Z pódia zajiždí rakev do provozní části přes posuvné dveře, nad kterými je symbolická plastika zobrazující pět etap života: narození, dětství, mládí, založení rodiny a smrt. Rakev je po té spouštěna do podzemí, které je realizováno díky svažitému pozemku pod nástupním podlažím. Přístup k čelům pecí je umožněn pro veřejnost schodištěm, která prodlouží poslední cestu zemřelého s pozůstalými a zvyšuje obřadnost.

Na místě původního výstavu byla zbudována malá obřadní síň a výstav byl vetknut mezi administrativu a technické zázemí. Jeho stávající rozměry nejsou vhodné a nezajišťují dostatek etiky a účty. Chybí odstup, pozůstalí nemají zajištěn dostatečný osobní prostor.

Druhé pražské krematorium se nachází v **Motole** a bylo postaveno dle návrhu Josefa Karla Říhy v roce 1954. Pro svou velikost je označováno jako „rodinné“. Nachází se uprostřed lesního hřbitova, schované za keři a stromy, které až na poslední chvíli odkryjí pohled na nástupní terasu a samotný objekt krematoria, které se odráží ve vodní hladině malého jezírka před ním. Do obřadní síně se vchází přímo z terasy, kam je možné síň rozšířit spuštěním prosklené stěny.

Přímý nástup do obřadní síně pokračuje přes katafalk a provozní chodbu přímo k předžárovíšti a žárovíšti. Jednoznačná dispozice posouvá celý proces blíže k lidské ochotě chápání a zřehledňuje a propojuje cestu zemřelého s cestou pozůstalých. Pro bezkolizní provoz je zřízena čekárna pro blízké zboku krematoria a symetricky je řešený druhý vstup k výstavu, poněkud nevhodně pro pozůstalé v případě nepříznivé počasí.

Krematorium v Brně z roku 1929

Bratislavské krematorium z roku 1968 od architekta Ferdinanda Milučkého je dnes národní kulturní památkou. Je součástí lesního hřbitova, situováno na nejvyšším místě. Pod ním se rozprostírá louka, okolo les s epitafními deskami. Přístup pro veřejnost je umožněn po pěšině, která obchází louku a mění se v oblou stupňovitou rampu tak, aby bylo umožněno zdolat převýšení 21 m. Provozní cesta vede druhou stranou lesem, není tedy z pozice pěšího vnímána. Reprezentativní část objektu je usazena na velkorysé terase. Za objektem na hranici lesa je samostatně stojící komín. Stavba je tvořena vedle sebe řazenými podélnými stěnami ve směru kolmo na východ západ, což umožňuje otevření objektu na sever a jih prosklenými stěnami.

Do objektu se vstupuje přes čekárnu, předsíň do obřadní síně a poté zpět na terasu ke kondolencím. Z předsíně je přístupná kancelář a výstav, sklad a příjem květin a je zde schodiště do suterénu, kde je veškeré zázemí a technologie s velmi slabou údržbou z hlediska hygieny. U předžárovíště je umístěna samostatná místnost propojena vizuálně s předžárovíštěm skleněnou stěnou pro doprovázení zemřelého pozůstalými. Výjimečně jsou zde dva výtahy pro spouštění rakví, jeden vede do výstavu, druhý do obřadní síně. Ta je netypicky řešená tak, že její čelo tvoří prosklená stěna s výhledem ven, před kterou je uložen katafalk přímo na podlaze síně. Z rakve a řečníka se tak stává spíše silueta a divák je vtažen přes tento negativ do výhledu ven a stane se tak součástí krajiny. Za zády je pak dřevěná stěna ukrývající varhany. Na zemi jsou čedičové exteriérové kostky, pokračující ven prosklenou stěnou, kterou se vychází ke kondolencím na závěr obřadu. Tím se uzavírá kruh jako symbol koloběhu života.

Pokračování příště

Autoři: Klára Frolíková Palánová, Jan Kovář, Ivona Dlábková, Tomáš Babor, Ondřej Juračka

Prameny

- [1] N. Špatenková et al., O posledních věcech člověka. Vybrané kapitoly z thanatologie, Galén, Praha, 2014.
- [2] J. Hrdlička a kol.: Společnost přátel žehu (2009)
- [3] M. Rotar: submitted to SCOPUS: On cremation in Nowadays Romania (2012)
- [4] M. Svobodová, Krematorium, Artefaktum, Praha, 2013.
- [5] O. Nešporová, O smrti a pohřbívání: od pohřbívání do země ke kremaci, Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), Brno, 2013.
- [6] The Czech Republic. 2001. 256/2001 Sb. Zákon o pohřebnictví a o změně některých zákonů, §5 (1)

Smrt

část první - medicínsko právní vymezení pojmu, a modrá Smrt

Mgr. Jaroslav Šejvl

Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze & Cech hrobnický, spolek

Cílem tohoto článku je stručně představit fenomén Smrti z různých úhlů pohledu tak, jak se na ni dívají lidé různých jednotlivých profesí, jak ji vnímají a jak si ji interpretují pro sebe i nás. Článek je rozdělen na čtyři samostatné části, které na sebe plynule navazují. Svým rozsahem se pokusí obsáhnout ve své výseci celý šestý ročník Slovenského pohřebnictva – první část představuje chápání, poznání a definování Smrti ve vědě a výzkumu; druhá část se zaměří na znázornění Smrti v umění, třetí část představuje vnímání Smrti v přelomových osudových a významných okamžicích naší společnosti 20. století a poslední (čtvrtá) část se zaměřuje na shrnutí všech tří částí se zaměřením se na určité zajímavosti.

Smrt je svým způsobem fascinujícím fenoménem lidského života, resp. jeho ukončení. Po celá staletí jedním z hlavních témat myšlení lidí, které se projevuje v celém širokém spektru jeho projevů; je samozřejmou součástí našeho života a její nevyhnutelnost nám dává šanci uvědomovat si nejen význam a podstatu našeho bytí, ale i jeho závěr - připravit se i na odchod z tohoto světa. Smrtí, její rolí v lidském životě, definicí a jejím poznáním se ovšem nezabývají jen hudebníci, malíři, autoři knih a další umělci, ale i profesionálové z rozličných odvětví – lékařství, právo, teologie, sociologie, religionistika, antropologie, sociální práce, thanatologie, ale i např. pohřebnictví. V tomto článku se s ohledem na omezený prostor budeme věnovat jen některým vybraným profesím a jejich hlavním definicím.

„Smrt je předmětem trvalého zájmu v každé kultuře po celém světě. Každá civilizace a každé společenství si kladlo otázky, které se spojují se Smrtí“ (Davies, 2005).

Smrt je v naší platné legislativně obecně definována jako nevratná ztráta funkce celého mozku, včetně mozkového kmene, nebo nevratná zástava krevního oběhu [srov. § 2 písm. e) zák.

č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), ve znění pozdějších předpisů. Smrt se ve smyslu § 10 odst. 3 tohoto zákona zjišťuje prokázáním: a) nevratné zástavy krevního oběhu, nebo b) nevratné ztráty funkce celého mozku, včetně mozkového kmene v případech, kdy jsou funkce dýchání nebo krevního oběhu udržovány uměle.

Jedná se o obecnou medicínsko právní definici¹, která ovšem neplatí absolutně. V případech, kdy je vedeno trestní řízení (nebo způsobení/následek Smrti je posuzován z trestně právního hlediska), musí dojít k Smrti cerebrální. Cerebrální Smrtí se rozumí biologická Smrt mozku, tedy ten (takový) okamžik, kdy obnovení všech životních funkcí je již nenávratně vyloučeno – jedná se o stav, který je ireverzibilní². V případě, že dojde k přerušení nebo zástavě některých vitálních funkcí (klinická Smrt³), ale jejich obnovení je reálné (stav je reverzibilní) nejedná se o Smrt v trestně právním smyslu. Změna diagnostických kritérií proběhla na základě výsledků výboru Harvardovy univerzity v roce 1968 (Mach, 2013, s. 166). Konstatovat Smrt je oprávněn pouze lékař, a to i v případech, kdy je to zjevné [srov. § 84 odst. 1, 2 zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů]. Na základě zjištění Smrti je lékař povinen vyplnit List o prohlídce zemřelého⁴.

¹ Vokurka (1995) definuje Smrt jako stav, kdy u jedince dochází k nezvratným změnám mozku, při nichž nastane selhání funkce a zánik center řídících krevní oběh a dýchání.
² Srov.: R 16/1986 k §140 tr. zák.
³ Za současného stavu lékařské vědy i po zastavení životně důležitých funkcí (např. činnost srdce, dýchání), které dříve vedlo nutně ke Smrti, je možné obnovení těchto činností, a tím i záchrana života. K tomu je možno dodat, že podle platné české úpravy vymezení okamžiku Smrti a metoda jeho zjištění je výlučně věcí lékařské vědy. Kategorie tzv. klinické Smrti, která je pouhým faktem zástavy vitálních funkcí, jejichž obnova je případně možná, se nahrazuje kategorií biologické Smrti mozku; jí se rozumí Smrtelný stav, z kterého návrat do života je vyloučen (srov. R 41/1976, s. 211) (Šámal, 1995, s. 844).

Soudní lékařství dělí Smrt jak podle příčiny na přirozenou a násilnou, tak i podle doby, která Smrti předcházela. Přirozená Smrt může být náhlá, neočekávaná a očekávaná.

Náhlá Smrt (mors subita) je chápána jako Smrt přirozená, která nastane v době do 6ti hodin⁵ od zjištění / identifikace symptomů. Typickým jevem je, že ani postižený člověk, ani jeho okolí jej nepovažovalo za nemocného, resp. sám sebou i svým okolím byl považován za zdravého. Neočekávaná Smrt je rovněž řazena mezi Smrt přirozenou. Zemřelý byl považován za nemocného bez toho, že by se očekávalo jeho úmrtí. Člověk tedy nebyl zcela zdrav, ale jeho celkový zdravotní stav u něho samotného ani u okolí nevzbuzoval obavy z možného úmrtí (Dvořák et al., 1999, s. 23). Naproti tomu očekávaná Smrt nastává v důsledku prognosticky beznadějně onemocnění. Velmi často se v těchto případech můžeme setkat i se snahou o dystanázii. V případech očekávané Smrti je zpravidla lékařem stanovena diagnóza umírání a je vhodné postupovat podle příslušných doporučených postupů (srov.: Marková et al., 2009, s. 58).

Opačným případem přirozené Smrti je násilná Smrt. V případě podezření z násilné Smrti (Smrti způsobené trestným činem) musí být vždy informována Policie České republiky, která provede ohledání těla, ohledání místa nálezu zemřelého a případně, pokud to vyžadují okolnosti, i ohledání místa činu. Na místo nálezu je policií zpravidla povolán i soudní lékař, který provede zevní prohlídku těla a stanoví přibližnou dobu a příčinu Smrti. Policie České republiky nařídí provedení tzv. soudní⁶ pitvy⁷.

Pro úplnost je vhodné uvést, že Smrtí se rovněž zabývá občanský zákoník⁸ v § 26, důkaz Smrti provádí úmrtním listem⁹; není-li to možné, provede důkaz Smrti z úřední moci soud. V kontextu zmíněného medicínsko právního pojetí Smrti je velmi zajímavé poukázat i na její přírodovědecké zkoumání. Oproti poměrně rigidnímu medicínsko – právnímu vymezení. Smrt – umírání živočichů – je rovněž předmětem přírodovědeckého zkoumání. V roce 2010 se objevili první informace o tom, že vědci poznali blíže Smrt. Dne 23. července 2013 se v open access přístupu časopisu PLoS Biology¹⁰ objevil velmi zajímavý článek, který detailně popisoval zadokumentované umírání červa¹¹. Samozřejmě s trochou nadsázky – objevily informace, že již známe barvu Smrti – že je modrá.

Autoři (britští vědci) článku velmi detailně popsali, jak Smrt – umírání (jejíž šíření bylo viditelné pod mikroskopem) jednotlivých buněk v organismu vyvolává řetězovou chemickou reakci vedoucí k rozpadu buněčných složek a vazeb mezi buňkami, čímž se v podstatě umírání urychluje. Velmi zajímavé je sledovat, jako se tato reakce šíří v organismu při jeho umírání z důvodu jeho stáří. Každá umírající buňka předávala svoji informaci další buňce, kdy celý postup připomínal „vlnu modré fluorescence“, dokud nedošlo k úplnému vyhasnutí života. Tato fluorescence je způsobena buněčnou Smrtí, nekrozou,

Z článku, který detailně popisuje zadokumentované umírání červa.

kteřá v těle živočicha ničí vápník. Autorský tým identifikoval / pozoroval chemické cesty, na kterých probíhalo sebe – zničení buněk v celé délce organismu. Vedoucí vědeckého týmu prof. Gems popsal tento proces následovně: „je to jako modrá Smrtka; je zajímavé sledovat Smrt, jak se šíří po celém organismu, dokud nevyhasne celý život.“ Vědecký tým prof. Gemse zjistil, že by bylo možné zablokovat tyto signální dráhy, a tím částečně zpozdit umírání – to je však teoreticky možné pouze např. v případě reakce na stres nebo infekci, ale nikoli v případě stáří (úmrtí věkem). Tím se potvrzuje i původní domněnka, že ke Smrti z důvodu stáří vede několik „cest“, které probíhají paralelně. Tyto mechanismy jsou velmi podobné mechanismům, které působí u savců. Tedy dalším vědeckým zkoumáním bychom se mohli pokusit zabránit úmrtí i některých jiných zvířat. Důvodem Smrti „výzkumného“ červa bylo v tomto případě jeho stáří (volně podle Coburn et. Al., 2013).

Tato výzkumná studie rovněž pomohla pochopit některé další mechanismy buněčné Smrti v souvislosti se vznikem „barvy Smrti“ – modré fluorescence. Dříve se např. vědci domnívali, že zdrojem této modré fluorescence je látka zvaná lipofuscin, nicméně nové poznatky ukazují, že lipofuscin není ve skutečnosti v tomto procesu zapojen (volně podle <http://www.sciencedaily.com>, 2016).

Jak je vidět, na Smrt lze nahlížet ze specifického úhlu každé profese. Lékařské vymezení Smrti koreluje s chápáním Smrti v trestním právu. Jak rigidně a velmi přesně definují Smrt tyto dva vědecké obory, její pojetí v umění je zcela odlišné – byť následek je totožně zachován (ukončení života), její pojetí a vnímání je odlišné a dává nám možnost ji odtabuizovat a pracovat s její existencí již během našich životů.

Seznam použité literatury na straně 29 dolo

Text a fotografie Mgr. Jaroslav Šejvl

⁴ Podmínky vyplnění řeší Vyhláška 297/2012 Sb., o náležitostech Listu o prohlídce zemřelého, způsobu jeho vyplňování a předávání místům určení, a o náležitostech hlášení ukončení těhotenství porodem mrtvého dítěte, o úmrtí dítěte a hlášení o úmrtí matky (vyhláška o Listu o prohlídce zemřelého), ve znění pozdějších předpisů.
⁵ Dvořák uvádí, že v klinické praxi je tento limit zkracován až na jednu hodinu nebo naopak ve smyslu Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN 10) prodlužován až na 24 hodin. Úmrtí během několika sekund, resp. desítek sekund je označováno jako Smrt okamžitá (Dvořák et al., 1999, s. 23).
⁶ Pojem soudní pitva není trestně právním pojmem, ale medicínsko právním. Je zakotvena v § 88 odst. 1 písm. c) Zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.
⁷ Vznikne-li podezření, že Smrt člověka byla způsobena trestným činem, musí být mrtvola prohlédnuta a pitvána (§ 115 odst. 1 tr. řádu).
⁸ Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
⁹ Srov.: zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, za využití Vyhl. č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
¹⁰ <http://journals.plos.org/plosbiology/>
¹¹ V tomto kontextu si nelze vzpomenout na Epos o Gilgamešovi: „po šest dní a sedm nocí, až červ vypadl z nosu jeho.“

Stanislav GRYM

obr. 2

Tragická smrt Hartmuta Tautze na státní hranici v Bratislavě

Hartmut Tautz (* 10.2.1968, Plauen, NDR - † 9.8.1986, Bratislava, ČSSR) je jednou z posledních obětí československé železné opony a zároveň je i jedinou obětí, která zemřela na následky po použití služebních psů Pohraniční stráže ČSSR (PS).

Příběh Hartmuta Tautze je nejsmutnější v tom, že zemřít vůbec nemusel, pokud by mu byla poskytnuta včas odborná lékařská pomoc a také i odpovídající první pomoc na místě, kde k jeho zadržení hlídkou PS došlo. Hartmut Tautz byl nadějný mladý klarinetista, kterému pak nebylo z politických důvodů umožněno dál pokračovat ve studiu protože měl rodinu v Západním Německu (Lesná, 2006).

Hartmut Tautz bydlel se svými rodiči a sestrou v Magdeburgu, kdy krátce před jeho odchodem mu zemřel tatínek (Lesná, 2008) a k útěku se rozhodl tak, že podle vyšetřovacího spisu StB překročil „ilegálně“ státní hranici mezi ČSSR a NDR dne 31. července 1986 u Petrovic, v okrese Ústí nad Labem přicestoval vlakem do Bratislavy kde se ubytoval 1. srpna 1986 ve studentském domově Družba.

Původně se tam ubytoval do 5. srpna 1986 a pak si každý den prodlužoval pobyt, a to chtěl i toho 8. srpna 1986 a to mu bylo odmítnuto s tím, že je zarezervovaný pro celý vlak Družby.

Hartmut se pak rozhodl k útěku v Bratislavě - Petržalce, kde za benzínovým čerpadlem na Kossúthové ulici (dnes Panónská cesta, z benzínové stanice už tam jsou jen základy - fotografie č. 2) a postupně 8.8. 1986 po 22:00 hodině přestříhával ženíjně technické zátky. Druhá ŽTZ byla signální stěna a ta po přerušení vodiče dala signál na rotu PS Kopčany, kde se dostavila hlídka ve složení vojáků základní služby Hirnera a Kováře se služebními psy Robym a Ryšem.

Ti pak psy pustili podle svých výpovědí na stopu a následně hledali ve vzrostlé kukuřici jak psy tak „narušitele“. Podle jejich výpovědí našli na zemi ležícího Hartmuta Tautze se zraněními na hlavě, končetinách, který volal Hilfe s tím, že psi ho již nekousali, ale jeden ležel vedle něho a druhý jej obcházel.

Není cílem tohoto příspěvku rozebírat etologii psa, ale chování psů tak, jak uvádí vojáci a následně kynolog útvaru je naprosto nemožné. Pes když jednou chytí nepustí a čeká na další pokyny od psovoda. Tvrzení, že ti psi měli „narušitele zneškodnit“ a pak když to bylo s „úspěchem vykonané“, jak uvádí ve spise

ho měli hlídat, ale pokud se začal hýbat či bránit to byl signál k útoku. Takto psa vycvičit nejde, pes dělá naučená schémata podle pokynů psovoda. Osobně se jako etolog domnívám, že ti psi nešli od Tautze odvolat a udělali na těle to co udělali. Také tvrzení o tom, že s nimi Tautz bojoval je naprosto nemožné, ti psi jej povalili na zem a kousali, to kolo v kukuřici není od zápasu Tautze se psy, ale je vytvořeno jak od útoku psů tak i pak jak hlídka na místo svítila apod. A nikoliv od zápasu chlapce se psy.

Pohraničníci místo toho aby mu poskytl první pomoc prováděl velitel hlídky Hirner se psem na vodítku kontrolu kukuřice v okolí a Kovář jej vyslýchal a listroval jeho občanský průkaz. Volal jen Hirner na rotu, že je „narušitel“ zraněný a potřebuje lékařskou pomoc. Pohraničníci jej pak po příchodu dozorcího roty naložili do auta a odvezli na rotu, kde pak čekali na lékaře brigády PS. Ten pak Tautze dopravil do Vojenské nemocnice ve 23:50 čili skoro za 80 minut po zranění. Je jasné, že mu nikdo pomoc neposkytl do doby než ho převzal lékař, protože ve stavu v jakém ho dovezli do nemocnice byl již ve třetím stádiu hemoragicko - traumatického šoku, kdy už mu nebylo pomoci.

Případ sice byl šetřen VOP - vyšetřovatelem VOP kpt. JUDr. Gaplovský Bratislava, ale byl uzavřen s tím, že nebyl spáchán žádný trestný čin ani přečin. Z pitevního protokolu vyplývá, že včasnou lékařskou pomocí se dalo smrti zamezit, ale to vyšetřovatel VOP nebral vůbec na vědomí, že se mu nikdo skoro 80 minut na místě „zadržení“ ani na rotě nevěnoval. Přitom urgentní zásah lékaře včetně poskytnutí laické první pomoci na místě včetně protišokových opatření je pro zraněného rozhodující.

obr. 1

obr. 3

Hartmut Tautz umírá 9. srpna 1986 v 01:15 ve VN Bratislava a je pak provedena na ÚSL v Bratislavě na Sasínkové ulici soudní pitva. Vyšetřovatel StB npor. JUDr. Kopáč vydal souhlas k pohřbení až 25. srpna 1986. Tělo pak bylo převezeno jak do Magdeburgu, na žádost maminky zemřelého, kde byl pohřben (Lesná, 2008).

Poslední cestu Hartmuta Tautze do místa pohřbení zatím ještě je předmětem dalšího výzkumu, ale zatím máme zjištěno, že jej musela převážet Pohřební služba v Bratislavě v té době spadající pod ZARES a pak na hraničním přechodu přeloženo a předáno německé pohřební službě (za asistence STASI).

Závěrem lze říci že komunistický režim byl až do svého konce stejný - krutý ke všem, kteří s jeho podstatou nesouhlasili a i těm, kteří chtěli odejít do svobodné země.

Nejsmutnější a z lidského hlediska naprosto nepochopitelné zůstává, že pro zúčastněné bylo přednější „splnění svých služebních povinností“ než poskytnout první pomoc člověku v bezprostředním ohrožení života smrtí.

Literatura:

Archiv ÚPN, Bratislava vyšetřovací spis vedený na Hartmuta Tautze - fond Krajské správy Zboru národnej bezpečnosti hlavního mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja - 18860.

Lesná, L., 2008: Border killings remain unpunished decades later. The Slovak Spectator. 13. 10. 2008.

obr. 1 Hartmut Tautz - fotka z OP vydaného Volkspolizei 16.5.1986. Zdroj Archiv ÚPN -BA V 18860.

obr. 2 Pohled do pole kde se odehrál zákrok proti H. Tautzovi v současnosti. Foto: Grym 2015.

obr. 3 Místo zadržení Hartmuta Tautze. Zdroj Archiv ÚPN V-BA 18860.

Text a fotografie Stanislav Grym

Dodatek ke článku „Smrt“ ze strany 26 - 27

Použitá literatura

Coburn, C., Allman, E., Mahanti, P., Benedetto, A., Cabreiro, F. et al. (2013) Anthranilate Fluorescence Marks a Calcium-Propagated Necrotic Wave That Promotes Organismal Death in *C. elegans*. PLoS Biol 11 (7): e1001613. doi:10.1371/journal.pbio.1001613.

Public Library of Science. (2013, July 23). Wave of blue fluorescence reveals pathway of death in worms. ScienceDaily. Retrieved January 31, 2016 from www.sciencedaily.com/releases/2013/07/ 130723181218.htm

Davies, D. J. (2005). Stručné dějiny Smrti. Praha: Volvox Globator.

Dvořák, M., Kubišta, P., Loyka S. & Vorel, F. jun. Základní pojmy v soudnělékařské praxi. In: Vorel, F. jun., Balíková, M., Beran, M., Bouška, I., Císařová, O., Cyprianová, P. et al. Soudní lékařství. S. 23 - 24 (1999). Praha: Grada.

Mach, J., Buriánek, A., Záleská, D., Mlynářová, D., Kvapilová, I., Máca, M. & Valášek, D. (2013). Univerzita medicínského práva. Praha: Grada.

Marková, A., Krutská, A., Pokop, J., Prokopová, J., Silný, R., Škrdlantová, R. & Valjentová, J. (2009). Hospic do kapsy - příručka pro domácí paliativní týmy. Praha: Cesta domů.

Šámal, P., Púry, F. & Rizman, S. (1995). Trestní zákon - komentář, 2. vydání. Praha: C.H.Beck

Vokurka, M., Presl, J. & Hugo, J. (1995). Praktický slovník medicíny. Praha: Maxdorf.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Pohrebníctvo ASUNCION má nového majiteľa

Člen asociácie v Štúrove

Pohrebnú službu ASUNCION v Štúrove sme v našom časopise už raz predstavovali. Po vyše štyridsiatich rokoch však odchádza do starobného dôchodku jeden z najstarších „pohrebárov“ na Slovensku František Csányi, ktorý vedenie pohrebnej služby prenechal svojmu synovi. Rozprávali sme sa preto s novým majiteľom pohrebnej služby ASUNCION Tomášom Csányim o jeho najbližších plánoch a víziách.

František Csányi vykonával svoje povolanie od roku 1973, keď sa prihlásil do komunálnych služieb v meste Štúrovo. Samostatnosť, schopnosť učiť sa a poctivá práca boli dôvodmi, pre ktoré v tejto oblasti vydržal pracovať 40 rokov. Po nežnej revolúcii vybudoval pohrebnú službu ASUNCION, ktorá poskytuje služby nielen v meste Štúrovo, ale aj v okolitých obciach vo vzdialenosti desiatok kilometrov. Dnes Františkovi Csányimu nie je ľúto, že odovzdal firmu, pretože, ako hovorí, u syna bude v dobrých rukách. „Za 40 rokov som zažil pekné chvíle, ale aj ťažšie obdobie. Keď mám porovnať súčasnosť s minulosťou, tak musím povedať, že v minulosti ľudia mali peniaze, dnes častokrát nemajú ani na ten pohreb. Samozrejme, že pokiaľ mi bude zdravie slúžiť, naďalej budem synovi pomáhať, ale, aby som bol úprimný, už som rád, že nemusím denne dochádzať do práce ráno o siedmej, ale prídem vtedy, keď bude treba vypomôcť,“ hovorí pán František Csányi, ktorý by si nikdy nemyslel, že zmena vlastníka bude tak náročná, keďže podľa jeho slov mu so synom trvalo vyše dvoch týždňov, kým prepísali odovzdávacie a prijímacie protokoly ohľadom vody, električky, hygieny, vozidiel a podobne.

Tomáš Csányi je novým majiteľom pohrebníctva ASUNCION od 1. januára 2016. V pohrebníctve však nie je žiadnym nováčikom, keďže do rodinnej firmy prišiel hneď potom, ako skončil povinnú vojenskú službu v roku 1992. Vyštudoval stavebnú školu s maturitou, ale v odbore robil len približne pol roka. A keďže sa mu toto povolanie vôbec nepozdávalo ako perspektíva, rozhodol sa, že radšej vypomôže v rodinnej firme. „Myslím si, že mojou veľkou výhodou je to, že v pohrebnej službe som začal hneď robiť činnosti, ktoré boli potrebné. Jednoducho som veľmi rýchlo zistil, že táto práca nie je len predávať truhly na predajni, ale častokrát treba ísť aj k drsnejším veciam do terénu, k úmrtiam pri dopravnej nehode, či rôznym tragickým nešťastiam,“ spomína nový šéf pohrebníctva ASUNCION na svoje začiatky v pohrebníctve.

Dnes je Tomáš Csányi nesmierne vďačný svojmu otcovi Františkovi Csányimu nielen preto, že vybudoval úspešnú pohrebnú službu s dobrým menom, ale taktiež preto, že počas jeho vedenia spoločnosť nemala žiadne finančné ťažkosti, respektíve kauzy, ktoré by začliernili jej dobré meno v širokom okolí, alebo dokonca ohrozili jej existenciu. Ako ďalej povedal šéf pohrebníctva ASUNCION, ak si už raz pohrebná služba pokazí dobré meno, je veľmi zložitá ho vo verejnej mienke ľudí upraviť. Veď zvlášť v menšom meste sa o nejakej chybe, alebo nekalej praktike dozvie človek aj vtedy, keby nechcel. Nový majiteľ je taktiež hrdý na to, že pohrebníctvo

Otec František Csányi prenechal firmu synovi Tomášovi Csányimu.

ASUNCION počas 25-ročnej existencie nepotrebovalo žiadnu reklamu v novinách, nevyužívalo letáky či platené billboardy. Dokonca nemajú ani klasickú internetovú stránku, kde je prezentovaná spoločnosť, produkty, služby a aktuálne informácie, ale klient na nej nájde nevyhnutné telefonické a emailové kontakty. „Osobne si myslím, že reklama nie je etická v novinách, alebo v časopisoch, ktoré sa pohrebníctvom nezaoberajú tak, ako napríklad časopis Slovenské pohrebníctvo. Samozrejme, že registrujem pohrebné služby, ktoré investujú do masívnej reklamy, ale v našom prípade je reklamou dobré meno. A mojím cieľom je, aby sme si toto dobré meno obhájili aj v budúcnosti,“ dodáva Tomáš Csányi, ktorého osobne mrzí, že pribúdajú pohrebné služby, ktoré robia chyby, uchylujú sa k nekalým praktikám a prenášajú tým zlé meno aj na ostatné pohrebné služby.

Pohrebníctvo ASUNCION pôsobí v Štúrove, ale aj v dedinách v okolí dvadsiatich kilometrov. Okrem pohrebnej služby, podľa objednávky, zabezpečuje viazanie vencov či kytíc a taktiež sprostredkúva kamenárske služby. Pozostalým poskytuje komplexné pohrebné služby od zabezpečenia pohrebu a prevozu zosnulých zo zahraničia do Slovenskej republiky, vybavenie kremácie zosnulých s obradom, ale aj bez obradu, či viazanie vencov a kytíc. Samozrejmosťou je taktiež vybavenie pohrebných dokumentov na matrike alebo zabezpečenie kňaza. „Dnes prakticky každá pohrebná služba ponúka všetky štandardné služby. Naším osobitným heslom je, aby sme pohrebnú rozlúčku uskutočnili čo najestetickjšie, najdostojnejšie, a aby príbuzní mali čo najmenej starostí s vybavovaním pohrebu,“ hovorí Tomáš Csányi.

Pohrebníctvo ASUNCION nečakajú prevratné zmeny. Ostáva sídlo, ponuka sortimentu, aj zamestnanci. Tomáš Csányi rovnako neplánuje poskytovať služby v iných oblastiach, nakoľko to podľa neho nemá význam. Ako povedal, na Slovensku je v súčasnosti toľko pohrebných služieb, že každý podnikateľ by musel veľa investovať s neistým návratom zisku. „V prvom rade by som chcel pokračovať v tom, čo roky budoval môj otec a čo je dobré. Myslím si, že v dnešnej konkurenčnej dobe je v prvom rade úspechom zostať na trhu v takej pozícii, akú každý má. Počkám si rok, aby som videl, ako sa bude ekonomicky vyvíjať firma a potom sa rozhodnem pre obnovu vozového parku,“ vysvetľuje svoje najbližšie plány Tomáš Csányi.

Nový majiteľ pohrebníctva ASUNCION pripúšťa, že pred sebou nemá ľahkú úlohu, keďže podnikanie je oveľa ťažšie ako napríklad pred pätnástimi, respektíve dvadsiatimi rokmi, keď na trhu ešte nebolo toľko pohrebných služieb. V súčasnosti je totiž na trhu vysoká konkurencia, ktorá okrem toho, že tlačí ceny dole, využíva viaceré nekalé praktiky. Navyše rastie podiel sociálnych pohrebov, ktoré hradí mesto. „Registrujeme dokonca aj takú reklamu, ktorá ponúka rakvu za 80 eur.

Nový majiteľ firmy Tomáš Csányi bude pokračovať v tradíciách rodinnej firmy.

V skutočnosti sa však za 80 eur dá zohnať akurát tak detská rakva, ale nad tým, žiaľ, nerozmýšľa ten, ktorý ide do pohrebnej služby na základe reklamy a potom je sklamaný. Myslím si, že v pohrebníctve by mala byť prvoradá etika voči príbuzným, a takáto klamlivá a zavádzajúca reklama by mala byť zakázaná,“ uzavrel majiteľ pohrebníctva ASUNCION Tomáš Csányi, ktorý je optimistický a verí, že v budúcnosti prežijú práve tie pohrebné služby s dobrým menom, ktoré podnikajú poctivo.

A aké má najbližšie plány František Csányi na zaslúženom odpočinku? „Nikto mi to neverí, ale chcel by som žiť ako obyčajný dôchodca, ktorý sa môže venovať prácam na záhradke. Roky som s manželkou cestoval s lodnými zájazdmi okolo Európy, ale teraz nám tieto cesty deti zakázali s ohľadom na viaceré teroristické útoky a migračnú krízu. Tento rok asi preto s manželkou zájdem do Vysokých Tatier, alebo na Balaton do Maďarska,“ dodával pán František Csányi, ktorý za 40 rokov spravil neuveriteľných 10 000 pohrebov a odpočinok si preto právom zaslúži.

Rozhovor pripravil Marcel Lincényi, fotografie Pavel Ondera

Pohrebníctvo ASUNCION sídli v centre mesta Štúrovo neďaleko známeho termálneho kúpaliska.

Vysoké Tatry

Hovoríme s primátorom mesta Poprad Ing. Jozefom Švagerkom

Ku koncu minulého roku došlo k zmene vo vedení Pohrebno-cintorínskych služieb v meste Poprad potom, čo poslanci po odvolaní bývalej konateľky Márii Trembáčovej schválili nového konateľa Františka Švirlocha. O zmenách v správe pohrebísk na území mesta Poprad, ale aj stratégií do budúcnosti sme sa rozprávali s primátorom mesta Poprad Ing. Jozefom Švagerkom.

Prečo ste sa rozhodli odvolať bývalú konateľku z funkcie?
Nedostatky na popradských cintorínoch som vnímal dlhodobo a keďže predchádzajúca konateľka ich za niekoľko rokov nedokázala odstrániť, rozhodol som sa pristúpiť k zmene. Zámerom bolo skvalitniť služby poskytované touto organizáciou.

Po schválení nového konateľa ste povedali, že jeho kvalita prinesie na cintoríny to, že budú vyzeráť inak, ako vyzerajú dnes. Môžete byť konkrétnejší?
Postupujeme od najjednoduchších ale zásadných vecí. Vyžadujem čistotu, poriadok, zlepšenie základnej infraštruktúry – chodníkov, osvetlenia, ozvučenia.

Mestské cintoríny v Poprade prevádzkuje spoločnosť s ručením obmedzením. Prečo v meste Poprad cintoríny nespravuje mestská organizácia?
Pohrebno-cintorínske služby Poprad je spoločnosť so 100 % majetkovou účasťou Mesta Poprad a zabezpečuje pohrebné služby a správu cintorínov, prevádzkuje tiež kvetinovú sieť.

Po zmene na poste vedenia Pohrebno-cintorínskych služieb v meste Poprad ste taktiež povedali, že sa nebudete uberať cestou veľkých investícií. K akým zmenám sa teda návštevníci cintorínov môžu tešiť?
V nadväznosti na predchádzajúcu otázku doplním, že v tomto čase prebieha prieskum trhu na opravu chodníkov, osvetlenia a ozvučenia cintorína vo Veľkej, na vybudovanie slušných a estetických stanovišť so zdrojmi vody na tomto cintoríne a na opravu oplatenia (kamenný múr). Tieto práce budú obstarané v zmysle zákona o verejnom obstarávaní. Začiatok týchto prác predpokladáme na jar tohto roka.

Od začiatku februára prebieha menší geologický prieskum, od ktorého si sľubujeme nájdenie prítoku vody pod cintorínom vo Veľkej a jej následné presmerovanie tak, aby niektoré parcely cintorína, ktoré sú podmosené, bolo možné využiť na účel im určený. Tento krok je dôležitý aj pre budúce možné rozširovanie cintorína. Koncom februára začíname s vyrezávaním (konkrétne

Primátor mesta Poprad, Ing. Jozef Švagerko

určených) stromov a v apríli s orezávaním a zväzovaním stromov na cintorínoch: Veľká, Matejovce a Stráže pod Tatrami.

Aké sú kapacity týchto cintorínov, máte dostatok voľných hrobových miest?

Na území mesta Poprad sú 4 mestské pohrebiská: Veľká, Spišská Sobota, Matejovce, Stráže. Na pohrebiskách v Spišskej Sobote a v Matejovciach sa hrobové miesta pomaly minajú. V Strážach pod Tatrami a vo Veľkej voľné hrobové miesta ešte sú, ale už teraz je potrebné pripraviť koncepciu na rozšírenie aj týchto pohrebísk.

Uvažuje mesto o vybudovaní nových cintorínov do budúcnosti, alebo skôr plánujete rozšíriť tie existujúce? Vlastní mesto vhodné pozemky, na ktorých by sa mohlo vybudovať nové pohrebisko?

Mesto Poprad uvažuje o rozšírení existujúcich cintorínov (v Spišskej Sobote to nie je možné). Pozemky na rozširovanie existujúcich cintorínov je potrebné odkúpiť.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto mesto Poprad

KREMATORIUM MOLNÁR s.r.o.

Z príležitosti výročia založenia
1. súkromného krematória na Slovensku
si Vás dovoľujeme pozvať na

Deň otvorených dverí

Program:

- Privítanie
- 10.00 hod. Katolícka spomienka na zosnulých, ktorí boli u nás spolopnení
- prehliadka rakví, príslušenstva, urien, kamenárskych výrobkov, doplnkov a prác

ktorý sa bude konať 7. mája 2016

v priestoroch krematória

(Nitrianska cesta 139, Nové Zámky)

Facultative Technologies
KREMAČNÍ A SPALOVACÍ ZÁŘÍZENÍ

JUHOKAMEN
PRÁCA PŘÍRODNÍHO KAMENU

KARSOL

Pohrebná služba Molnár je v Nových Zámkoch zárukou kvality a serióznosti takmer 25 rokov. Za ten čas jej služby využilo tisíce pozostalých, a to nielen z mesta, kde má sídlo, ale prakticky z celého Slovenska. Svoje meno si budovala roky, napriek nevôli konkurencie. Záujem občanov a spokojnosť s poskytovanými službami hovoria samy za seba. Úspešne sa podieľala aj na pohrebnom obrade pravoslávneho Patriarchu Nikolaja v Prešove.

V roku 1993 začali Molnárovci realizovať plány smerujúce k vybudovaniu Krematória. Spomínajú: „Na tomto mieste treba spomenúť českú firmu TABO Olomouc, dodávateľa technológie a kremačnej pece. Jej majiteľ, Ing. Lechner vyšiel našej pohrebnéj službe v ústrety a poskytol nám tovar i svoje služby na splátky, čím sa nielen potvrdili úzke vzťahy medzi slovenským a českým národom, ale aj upevnila dôvera v podnikaní, ktorú sme nesklamali a pravidelnými úhradami pec splatili.“

Pri Krematóriu tak postupne vznikla nová budova pre rozlúčkové smútočné obrady. Sálu v roku 2003 vysvätil misionársky kňaz, zástupca biskupa Ugandy, mons. páter Anthony. Tento rok sme začali poskytovať aj pohrebné služby a otvorili sme veľkosklad urien. Pri príležitosti výročia založenia 1. súkromného Krematória na Slovensku Vás pozývame na Deň otvorených dverí.

Ján Molnár st.

Rakúšania ukladajú urny do antikorových stĺpov

Urný sa väčšinou ukladajú do zeme pod hrobovú platňu, respektíve do betónovej urnovej steny. V susednom Rakúsku najnovšie ukladajú urny do schránky v antikorovom stĺpe. Pozrite sa s nami na mestský cintorín St. Martin v Linzi, kde už majú viaceré sektory s týmito netradičnými urnovými stĺpmi. Tento lesný cintorín je najväčším pohrebiskom v Hornom Rakúsku a zároveň tretí najväčší cintorín v krajine.

Nový antikorový urnový stĺp má viaceré výhody. Azda najväčším jeho benefitom je práve to, že okrem počiatočných nákladov už pridanie ďalšej urny nestojí žiadne peniaze, pretože do schránky sa zmestí 6 až 8 urien a jej obsluha je veľmi jednoduchá. V prípade úmrtí si vedľa sami rodinní príslušníci, respektíve správca cintorína, otvoria schránku a vložia do nej urnu, pričom nie je potrebné robiť kamenárske práce ako pri klasickom hrobe. „Urnú je možné do schránky vložiť viacerými spôsobmi. V prvom prípade sa pozostali rozlúčia so zosnulým v obradnej sieni, pričom po kremácii najbližší rodinní príslušníci vložia urnu do schránky antikorového stĺpa. V druhom prípade sa urna počas obradu ukladá a uzamyká počas pietnej rozlúčky pred urnovým stĺpom za účasti kňaza,“ vysvetľuje konateľ Günter Holotta zo spoločnosti GG-Urnensäulen, ktorá vyrába urnové stĺpy.

Minimálna starostlivosť

Antikorové stĺpy si prakticky nevyžadujú žiadnu údržbu v porovnaní so starostlivosťou o bežné hrobové miesta, na ktorých bývajú problémy s prachom, vodou, respektíve plesňami. Niektorí majitelia však zvyknú utrieť stĺp od vlhkosti, aby

Zľava: Günter Holotta, Martin Chudý a Peter Kraft

vynikla jeho estetická krása. Ako povedal vynálezca a majiteľ európskeho dizajnového patentu antikorového urnového stĺpa Peter Kraft, tento produkt má veľmi dobrú stabilitu, keďže je postavený na betónovom základe hrubom 50 cm. Stĺp je na betóne uchytený štyrmi šróbmi, takže ho neohrozia poveternostné podmienky, ani vandalizmus.

Jednoduché premiestňovanie

V neposlednom rade veľkou výhodou antikorového stĺpa je aj jeho jednoduché premiestňovanie, čo umožňuje nielen to, aby bol vystavený počas pietnej rozlúčky, ale aj jeho prípadné premiestňovanie v rámci pohrebiska, respektíve medzi cintorínmi. Pri exhumácii klasického hrobového miesta je totiž potrebné vybavovať zložitú dokumentáciu s hygienou a podobne, ale pri urnových stĺpoch stačí odmontovať 4 šróby, odlepiť mramorovú dosku a nájsť si iné miesto na prenájom, či už v inom meste, alebo štáte. „Snažili sme sa vytvoriť dlhodobu udržateľný produkt, ktorý budú ľudia vnímať ako investíciu do budúcnosti a zároveň sme chceli podporiť lokálnu ekonomiku tým, že všetci naši subdodávatelia sú z oblasti Horného Rakúska,“ povedal ďalej Günter Holotta.

Nižšie náklady za prenájom

Jedinou nevýhodou antikorového urnového stĺpa by sa niekomu mohli zdať počiatočné náklady, keďže jeho cena je o niečo vyššia. Na druhej strane, benefitom je trvácnosť produktu. „Náš urnový stĺp je investíciou do budúcnosti, a preto ten, ktorý si ho v rodine objedná ako prvý, zabezpečí miesto pre ďalších 7 členov v rodine. Teda pozostali už túto otázku nemusia riešiť až do času naplnenia kapacity urnového stĺpa 8 urien,“ hovorí ďalej Günter Holotta zo spoločnosti GG-Urnensäulen, ktorý poukazuje na ďalšiu z výhod produktu, a to ušetrenie nákladov za samotný prenájom pozemku. Napríklad na cintoríne v Linzi stojí prenájom hrobového miesta o veľkosti 2 – 3 m² na 10 rokov okolo 800 eur, pričom za prenájom plochy pod urnový stĺp zaplatíte približne 400 – 450 eur. Ako ďalej povedal Günter Holotta, počiatočné vyššie náklady by záujemci mohli riešiť formou pohrebného poistenia, ktoré by

zabezpečovalo nákup antikorového urnového stĺpa. Riešením je aj to, že o počiatočné náklady na zaobstaranie takéhoto stĺpa sa podelí viac rodín.

Predaj priamo na mieste

Antikorový urnový stĺp vie spoločnosť GG-Urnensäulen vyrobiť do týždňa od objednania, a je možné ho prakticky okamžite namontovať na betónovú platňu. Výrobca vie zabezpečiť

Urnový stĺp má európsky dizajnový patent, ktorého majiteľom je Peter Kraft

betónovú platňu aj osadenie. Mnohí ľudia si podľa výrobcu antikorové stĺpy nevedia predstaviť, ale ak sa s nimi stretnú na cintoríne, tak reagujú pozitívne. Aj preto sa výrobca dohodol so správcom cintorína v Linzi na vyčlenení priestoru na umiestnenie antikorových stĺpov, kde si môžu záujemcovia priamo vyberať hotové produkty. Príkladom je priestor o veľkosti 20 m², kde sa nachádza 6 urnových stĺpov, do ktorých sa dokopy zmestí 36 urien. Stĺpy sú rozmiestnené tak, aby bolo dodržané pravidlo vzdialenosti 1,5 metra, ktoré platí na miestnom cintoríne v Linzi. Na inom mieste cintorína sú zase urnové stĺpy postavené do oblúka. V lete medzi nich vysádzajú kvetiny v tvare slnka, pričom každý jeden lúč smeruje k jednému urnovému stĺpu. V prípade, že si pozostali vyberie konkrétny stĺp, dodávateľ vie vygravírovať meno na samotnú sklenenú alebo mramorovú tabuľu. Niektoré stĺpy majú dokonca aj solárne osvetlenie. „Ľudia reagujú na naše urnové stĺpy rôzne, pokiaľ ich nevidia na mieste na cintoríne, kde im ich nielen ukážeme, ale aj vysvetlíme ich fungovanie. Veľkou výhodou je, že pozostali si priamo na cintoríne môžu vybrať aj samotné miesto, ktoré sa im najviac pozdáva,“ vysvetlil politiku firmy Günter Holotta zo spoločnosti GG-Urnensäulen.

Urný budúcnosti

Antikorové urnové stĺpy by podľa vynálezcu Petra Krafta mohli do budúcnosti vyriešiť nedostatok hrobových miest. „Najmä vo väčších mestách je problém s rozšírením cintorínov, pretože nie sú k dispozícii voľné pozemky. Som presvedčený, že práve naše antikorové urnové stĺpy sú riešením pre hustejšie umiestnenie zosnulých na cintorínoch,“ dodal vynálezca antikorových stĺpov Peter Kraft.

Pripravil Marcel Lincényi, tlmočil Martin Chudý, foto Pavel Ondera

V Seredi otvorili prvé Múzeum holokaustu

SEREĎ – Pracovný koncentračný tábor v Seredi po viac ako 70 rokoch opäť otvoril svoje brány. Na mieste pôvodného tábora, v ktorom bolo počas druhej svetovej vojny väznených približne 16-tisíc Židov, tu v januári v roku 2016 slávnostne otvorili stálu expozíciu Múzea holokaustu v Seredi. Múzeum holokaustu bude slúžiť nielen pre výučbu žiakov a študentov, ale pre celú verejnosť na pripomínanie si našej histórie.

O vzniku Múzea holokaustu sa hovorilo už od roku 2009, kedy vláda toto miesto vyhlásila za národnú kultúrnu pamiatku a vydala uznesenie, v ktorom poverila ministra kultúry zriadením Múzea holokaustu v Seredi. „Aj v tomto tábore sa mučilo a vraždilo, zvlášť po potlačení Slovenského národného povstania. Vďaka príspevku Vlády Slovenskej republiky, Regionálnemu operačnému programu a Ministerstvu kultúry SR sme na tomto mieste mohli postaviť pamätník venovaný všetkým Židom, ktorí boli zo Slovenska deportovaní, zavraždení, alebo zahynuli na území SR. Z piatich existujúcich barakov pôvodného pracovného a koncentračného tábora, sme zrekonštruovali prvé tri. Z Regionálneho operačného programu sme dostali finančné prostriedky na prvý a piaty barak, štvrtý barak sme zrekonštruovali vďaka finančným prostriedkom od Vlády Slovenskej republiky a Ministerstva kultúry SR. Pevne verím, že budeme môcť v našej práci aj ďalej pokračovať,“ konštatoval pri otvorení Múzea holokaustu riaditeľ Múzea židovskej kultúry Slovenského národného múzea **prof. PhDr. Pavol Mešťan, DrSc.**, ktorý je zároveň autorom rekonštrukcie pracovného koncentračného tábora.

Politici na slávnostnom otvorení

Na otvorení Múzea sa zúčastnil prezident Slovenskej republiky **Andrej Kiska**, predseda vlády Slovenskej republiky **Robert Fico**, predseda vlády Českej republiky **Bohuslav Sobotka**, predseda Národnej rady Slovenskej republiky **Peter Pellegrini**, podpredseda izraelského parlamentu **Yitzhak Vaknin**, minister kultúry Slovenskej republiky **Marek Maďarič** a mnoho ďalších hostí. „Vzdávam úctu plnú mieru, akejsi ľudskej spolupatričnosti všetkým, ktorí prežili holokaust a rovnako vyslovujem hlbokú ľudskú sústrasť všetkým tým, ktorí nemali šťastie sa vrátiť z koncentračných táborov,“ povedal počas otvorenia predseda Vlády SR Robert Fico.

Odkaz pre budúce generácie

Múzeum holokaustu v Seredi, podľa jeho vedúceho Martina Korčoka, predstavuje významný míľnik vo vnímaní citlivého a komplikovaného obdobia druhej svetovej vojny a Slovenského štátu. Expozícia je podľa neho v prvom rade mementom všetkých obetí holokaustu na Slovensku s dôrazom na tých, ktorí boli väznení v Seredi. No okrem toho má aj

krajín, štátov pochádzajú. My chceme, aby toto zariadenie plnilo aj iný účel, nielen na pripomínanie bolesti a sklúčenosti. Chceme, aby sem chodili študenti tak, ako dnes chodia k pamätníku Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici. Aby sem chodili spoločne s pedagógmi, aby sa moderným spôsobom oboznamovali s tým, čo za hrôzy sa diali počas druhej svetovej vojny a ja verím, že toto miesto tento účel aj naplní. Musíme jednoducho dokumentovať tragédiu slovenských židov. Ak sem niekto príde, nemá to byť len o tom, že skloní hlavu, a uctí si pamiatku, ale hlavne má to byť o tom, aby si uvedomil, aké hodnoty tu dnes máme a o aké by sme mohli prísť. Oceňujem, pán profesor, že pri myšlienke vzniku tohto múzea sa myslelo aj na veci, ktoré sa uplatnia pri podobných pamätníkoch aj vo svete. Chceme, aby tu bol pomník obetiam holokaustu podobne, ako to bolo v Izraeli. Rovnako je veľmi správne, že tu bude miesto, kde si budeme môcť uctiť tých, ktorých vláda Izraela ocenila vyznamenaním Spravodliví medzi národmi. Teším sa, že budeme v tomto projekte pokračovať aj ďalej. Ďakujeme všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom pričínili na vzniku tohto pracoviska, kde si budeme moderným spôsobom pripomínať to, čo sa udialo počas 2. svetovej vojny. Ja som naozaj od srdca rád, že sme tolíki dnes prišli, pretože to sú veci, na ktoré nikdy nemôžeme zabudnúť.

Bohuslav Sobotka, predseda Vlády Českej republiky

Nesmierne si cením toho, že Vláda SR dotiahla do konca zámer vybudovať dôstojný pamätník holokaustu práve tu. Tak, ako má Slovensko Sered, tak Česká republika má Terezín. Naše dva národy prežili veľkú časť 20. storočia spoločne. Čelili sme často rovnakému nebezpečeniu, a čelili sme aj spoločným hrôzám. Boli sme svedkami toho, ako nacistický režim začal celkom chladnokrvne plánovite vyvražďovať Židov, Rómov, ľudí so zdravotným hendikepom, a plánovite vyvražďovať ľudí, ktorí s týmto režimom nesúhlasili. Práve preto je potrebné spoločne zdôrazniť potrebu pripomínať si udalosti 20. storočia a pripomínať si holokaust. Hovorí sa o tom, že Terezín

ďalšie rozmery – je miestom, kde môžu potomkovia obetí nájsť posledné zmienky o svojich predkoch, ale aj miestom, ktoré predstavuje jeden z najdôležitejších odkazov pre budúce generácie bez ohľadu na rasu či náboženské vierovyznanie: ľudstvo nesmie dopustiť, aby sa história zopakovala.

Múzeum poslúži aj na vzdelávanie

Spisovateľ Elie Wiesel je jedným z najznámejších propagátorov myšlienky, že jedinou prevenciou proti opakovaniu hrôz holokaustu a genocídy je ich neustále pripomínanie. Nie je však jediný – na tejto myšlienke sa v podstate zhodujú všetci historici, politológovia, sociológovia či psychológovia. „Práve preto sme v Seredi vybudovali Vzdelávacie centrum, v ktorom budeme organizovať výchovné a vzdelávacie podujatia, semináre a školenia určené pre pedagógov, žiakov základných a stredných škôl, ale aj študentov vysokých škôl či pre verejnosť. Jeho hlavným cieľom je všetkým záujemcom priblížiť život Židov na Slovensku, ich kultúru a zvyky, ale najmä ich minulosť,“ vysvetľuje riaditeľ Múzea židovskej kultúry Slovenského národného múzea prof. PhDr. Pavol Mešťan, DrSc., podľa ktorého sa vzdelávacie stredisko uchádza aj o akreditáciu od ministerstva školstva, aby mohlo vykonávať vzdelávaciu aktivitu na vysokej odbornej úrovni.

Otvorené prvé dve budovy

Múzeum holokaustu v Seredi je umiestnené priamo v areáli bývalého pracovného koncentračného tábora, v ktorom sa nachádza päť budov. V súčasnosti sú pre verejnosť dostupné len dve, prvá a piata. V najbližšom období sa však dokončí aj rekonštrukcia budovy číslo 4. V prvej sa nachádza expozícia zameraná na riešenie židovskej otázky na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. V druhej budove bude zriadená expozícia ubytovania väzňov a ich pracoviská – stolárska, betonárska, krajčírska a zámočnícka dielňa. V tretej budove bude znázornené ubytovanie väzňov v období, keď tábor fungoval výhradne

bolo predpeklom, zatiaľ, čo ďalšie vyhladzovacie tábory boli peklom. Ja si stále spomínam na tú chvíľu, keď som prišiel prvýkrát do Osvienčimu, kde som videl pozostatky plynových komôr a barakov, v ktorých boli sústredené tisíce väzňov z celej Európy. Uvedomil som si, aké hrôzy môže spáchať človek. Aj dnes sú medzi nami ľudia, ktorí popierajú holokaust, ktorí tvrdia, že sa vlastne nič také nestalo, že tu nie sú

Bohuslav Sobotka,
predseda Vlády Českej republiky

žiadne skutočné dôkazy o tom, že v nacistických vyhladzovacích táboroch bolo vyvraždených 6 miliónov Židov. Aj v Českej republike sa nájdu takí ľudia. Nedávno niektorí napísali, že židovská otázka nebola doteraz uspokojivo vyriešená. Niečo také napísali uprostred dnešného sveta. Práve preto je potrebné, aby sme vybudovali pamätník ako Terezín, aby sme poučili mladú generáciu, aby sme vysvetlili našim deťom, čo to bol holokaust, ktorý sa odohrával v 20. storočí, čo to bol nacistický režim a aké hrôzy boli vykonávané. Ale súčasne by sme si mali pripomínať hrdinov, ktorí našli odvahu a dokázali sa proti nacistickému režimu postaviť. Ďakujem všetkým, ktorí sa zaslúžili o vybudovanie tohto pamätníka a prajem si, aby nielen dnes bolo múzeum takto plné, ale, aby sem chodili návštevníci, predovšetkým naše deti, a učili sa o tom, aká bola minulosť.

Yitzhak Vaknin, podpredseda izraelského parlamentu

V mene štátu Izrael by som rád vyjadril hlbokú vďačnosť Vláde Slovenskej republiky pre jej odvážne rozhodnutie otvoriť toto múzeum

Nápis na staršom baraku:

Na tomto mieste zriadili ľudáci vládovcia tzv. Slovenského štátu
KONCENTRAČNÝ TÁBOR

V rokoch 1940 - 1945 boli v ňom väznení ilegálni pracovníci odboja, účastníci Slovenského Národného Povstania a rasovo prenasledovaní

ako koncentračný. V predposlednom baraku bude umiestnený pamätník všetkým zavraždeným Židom zo Slovenska a spomienka na záchrancov, ktorí s nasadením vlastného života pomáhali svojim prenasledovaným spoluobčanom. V druhej časti štvrtého objektu sa návštevníci budú môcť dozvedieť viac o všetkých koncentračných táboroch na Slovensku a o miestach, kam boli väznení Židia zo Slovenska deportovaní. Piata budova je sídlom Vzdelávacieho centra. Múzeum bude otvorené 5 dní v týždni od nedele do štvrtka od 9.00 do 16.00. Stavebné práce budú pokračovať aj po oficiálnom otvorení Múzea, na rekonštrukciu ešte čakajú dve budovy.

Pripravil Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Robert Fico,
predseda Vlády Slovenskej republiky

z tohto miesta boli vysielané vlaky, transporty našich židovských spoluobčanov bez ohľadu nato, koľko mali rokov, akého boli pohlavia, alebo aký mali spoločenský status. Veľmi bolestivé je najmä to, že to boli často aj deti, pri ktorých sa vtedajšie štátne orgány rozhodli, že im nedajú šancu dospieť. Aj preto by som chcel oceniť spoluprácu medzi vládou, predovšetkým Ministerstvom kultúry SR, pretože Marek Maďarič zohral v tomto rozhodujúcu úlohu, ale aj pánom profesorom Mešťanom, ktorý bol úplným motorom tejto iniciatívy. Dali sme dohromady finančné prostriedky asi 2,7 milióna eur, máme ešte plány minúť 800 tisíc. Takže dohromady to možno bude 3,5 milióna eur, ktoré budú použité na rekonštrukciu a obnovenie týchto priestorov, ktoré boli vyhlásené v januári v roku 2009 za národnú kultúrnu pamiatku. Čo je našim cieľom, keď budujeme takéto pamätníky? Je naším cieľom len to, aby sme vyvolávali pocity bolesti a sklúčenosti? Veď už len tieto samotné baraky, rekonštruované priestory, môžeme považovať za akýsi veniec, ktorý kladieme všetkým obetiam holokaustu bez ohľadu nato, z ktorých

Yitzhak Vaknin,
podpredseda izraelského parlamentu

a predstaviť minulosť bez ohľadu nato, aká bolestivá a ťažká je. Múzeum bude slúžiť ako varovný signál, ktorý nemôže byť ignorovaný ani zabudnutý. Vzostup krutého teroru po celom svete v posledných rokoch prejavujúci sa taktiež v Európe, nám dáva jasne najavo, že misia, ktorú si na seba vzali zakladatelia múzea, je významná. O to viac je pravdou vo svetle narastajúceho počtu antisemitských incidentov, ktorých sme boli v posledných rokoch svedkami po celej Európe. Stará nenávisť sa snaží opäť posilňovať svoju silu a je našou povinnosťou to okamžite zastaviť. Ako súčasť tohto úsilia sa ja a môj kolega zúčastníme na oficiálnom podujatí „Spravodliví medzi národmi,“ v oceňovaní, ktoré bude udeľované vládou štátu Izrael tým odvážnym Slovákom, ktorí riskovali svoje životy za záchranu života. Pripomenieme si temné dni brutálneho holokaustu. Štát Izrael bude robiť všetko pre podporu takéhoto pripomínania. Pri tejto príležitosti by som rád ocenil dobré vzťahy medzi Izraelom a Slovenskom, skutočné priateľstvo a neustále rastúcu spoluprácu medzi našimi dvomi krajinami v celom rade otázok. Toto je čas, aby sa ochrancovia zdravého rozumu a ľudskosti spojili a čelili tým, ktorí chcú navrátiť vládu strachu, teroru a nenávisť. Múzeum v Seredi bude pokojným miestom pamiatky a vzdelávania pre budúce generácie a napomôže čeliť veľkým výzvam, ktoré sú pred nami.

Pripravil Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Od januára 2016 Sociálna poisťovňa opäť vypláca pozostalostný dôchodok. Konkrétne tým vdovám a vdovcom, ktorí ovdoveli pred 1. januárom 2004. Vyplýva to z novely zákona o sociálnom poistení. Ako pre magazín Slovenské pohrebníctvo prezrádza v rozhovore Peter Višváder, hovorca Sociálnej poisťovne, nová právna úprava zjednocuje podmienky nároku na pozostalostné dôchodky vdov a vdovcov, ktorí ovdoveli pred 1. januárom 2004 s tými vdovami a vdovcami, ktorí ovdoveli po 31. decembri 2004.

„Pozostalostný dôchodok dostanú znovu viaceré vdovy a vdovci.“

Aké podklady požadujete pri nároku na dané roky dôchodkov a koľko v priemere trvá ich vybavenie? Na čo ľudia často zabúdajú pri vybavovaní pozostalostných dôchodkov?

O pozostalostné dôchodky je možné žiadať po vystavení úmrtného listu matrikou prostredníctvom pobočky Sociálnej poisťovne v mieste bydliska. Na spísanie žiadosti o dôchodok je vhodné objednať sa najskôr telefonicky. Pracovníčka pobočky žiadateľa vždy informuje aj o dokladoch, ktoré treba k spísaniu žiadosti o dôchodok priniesť. Vždy to musia byť originály dokladov. Pracovníčka pobočky si bezplatne urobí a overí fotokópie a originály vráti žiadateľovi.

Občania si tiež neuvedomujú, že nie každý môže po zosnulom získať pozostalostný dôchodok – podmienky presne stanovuje zákon. Sociálna poisťovňa najskôr musí preskúmať, či vôbec existuje nárok na priznanie pozostalostného dôchodku – či už vdovského, vdoveckého alebo sirotského. Pri zosnulom, ak nebol poberateľom starobného dôchodku, sa pozostalostný dôchodok vypočíta z invalidného dôchodku, na ktorý by mal nárok ku dňu smrti – zomretý však musí splniť podmienku potrebnej doby dôchodkového poistenia, ktorá napríklad u poistenca nad 45 rokov predstavuje najmenej 15 odpracovaných rokov. Presné podmienky pozostalým vysvetlia v každej pobočke, respektíve informácie sú verejne prístupné aj na našej webovej stránke v rubrike Dôchodkové poistenie.

Ak bol zomretý poberateľom starobného dôchodku a popri poberaní tohto dôchodku nepracoval, pozostalý žiadateľ k spísaniu žiadosti o dôchodok predloží len platný občiansky preukaz, sobášny a úmrtný list. Aby nárok na vdovský dôchodok, o ktorého priznanie sa žiada, mohol byť Sociálnou poisťovňou posúdený čo najrýchlejšie, je potrebné údaje v žiadosti preukázať hodnovernými dokladmi. Žiadosť bez potrebných dokladov si vyžaduje dodatočné zisťovanie chýbajúcich údajov, čo má spravidla za následok, že o žiadosti nie je možné včas rozhodnúť a konanie sa predlžuje.

Od roku 2016 sa zmenili podmienky v rámci novely zákona o sociálnom poistení tým klientom, ktorým zomrel manžel pred rokom 2003. Čo v tejto súvislosti podnikla vaša Sociálna poisťovňa?

O zmenách v súvislosti s novelou zákona o sociálnom poistení účinnou od 1. januára 2016 sme ľudí opakovane informovali prostredníctvom nášho webu aj prostredníctvom médií. Tiež poskytujeme telefonické a elektronické informácie, ale aj osobne v ústredí a vo všetkých pobočkách Sociálnej poisťovne. Od 1. januára 2016 zamestnanci pobočiek Sociálnej poisťovne spisuju s vdovami a vdovcami, ktorí ovdoveli pred 1. januárom 2004, žiadosti o vdovský/vdovecký dôchodok.

V súvislosti s novelou zákona, ktorá umožňuje vdovám a vdovcom požiadať o dôchodok po manželovi, respektíve manželke zomrelej pred 1. januárom 2004, sa v Sociálnej poisťovni vytvoril nápor žiadostí a čakajúcich na podanie tejto žiadosti.

V tejto súvislosti pripomíname, že na podanie žiadosti v takýchto prípadoch zákon nestanovuje termín a pri neskoršom podaní žiadateľ, ktorému bude dôchodok priznaný, nič nestratí. Bez ohľadu na to, či o dôchodku SP rozhodne napríklad v marci alebo povedzme v júli 2016, v každom prípade mu bude dôchodok vyplatený spätne, teda od 1. januára 2016, respektíve od termínu, kedy splní podmienky na jeho priznanie. Na rozhodnutie má v týchto prípadoch Sociálna poisťovňa 6-mesačnú lehotu.

Ing. Peter Višváder, hovorca

Ako je teda možné po novom požiadať o vdovský dôchodok?

O vdovský dôchodok je možné požiadať dvomi spôsobmi, podľa situácie. Ak manžel vdovy zomrel pred 1. júlom 2003, Sociálna poisťovňa bude rozhodovať o priznaní vdovského dôchodku. O vdovský dôchodok je potrebné požiadať na elektronickom formulári určenom Sociálnou poisťovňou prostredníctvom pobočky poisťovne v mieste bydliska. Pokiaľ manžel vdovy zomrel pred 1. januárom 2004 a nárok na výplatu vdovského dôchodku zanikol po 30. júni 2003, Sociálna poisťovňa bude rozhodovať o uvoľnení výplaty vdovského dôchodku. O uvoľnenie výplaty vdova požiada neformálnou žiadosťou – Žiadosť o uvoľnenie výplaty vdovského dôchodku, ktorú nájde na webovej stránke Sociálnej poisťovne v časti Formuláre. Žiadosť je možné podpísať pred zamestnancom Sociálnej poisťovne, kde vdova žiadosť hneď aj odovzdá. Pravosť podpisu je možné osvedčiť aj na obecnom/okresnom úrade alebo pred notárom a následne žiadosť zaslať na adresu ústredia Sociálnej poisťovne.

Koľkým klientom vašej poisťovne ste opätovne priznali či uvoľnili výplatu vdovského dôchodku?

Ide o opätovné priznanie alebo uvoľnenie výplaty vdovského dôchodku a o priznanie alebo opätovné priznanie vdoveckého dôchodku, ak pozostalý spĺňa podmienky zákona. Ľudia prichádzajú do pobočiek Sociálnej poisťovne, najprv sa len informujú, či majú nárok na tento dôchodok, odkedy, aké doklady majú predložiť. Po zhromaždení všetkých potrebných dokladov, ktoré majú pozostalí k dispozícii, s nimi pobočka Sociálnej poisťovne spíše žiadosť o vdovský/vdovecký dôchodok a postúpi ju ústrediu Sociálnej poisťovne na ďalšie konanie.

Sociálna poisťovňa má zákonnú povinnosť rozhodnúť o takejto žiadosti do šiestich mesiacov od začatia konania. Ak teda žiadosť nie je doložená všetkými potrebnými dokladmi, pretože ich už

pozostalí nemajú k dispozícii, Sociálna poisťovňa tieto doklady musí ďalej zisťovať a až následne rozhodne o nároku na vdovský/vdovecký dôchodok a jeho výplatu písomným rozhodnutím. Ak má pozostalý ešte aj svoj vlastný dôchodok (napríklad starobný), po určení sumy vdovského/vdoveckého dôchodku sa porovná suma tohto dôchodku so sumou starobného dôchodku. Vyšší dôchodok sa vypláca v plnej sume a nižší z dôchodkov sa vypláca v sume jednej polovice. Tak ako to stanovuje zákon.

Nastanú pre vdovy a vdovcov, prípadne poberateľov sirotského dôchodku, v roku 2016 nejaké ďalšie zmeny?

Súčasná novela zákona o sociálnom poistení účinná od 1. januára 2016 odstránila časové obmedzenie možnosti splnenia podmienok nároku na vdovský/vdovecký dôchodok a na ich výplatu tým vdovám/vdovcom, ktorí ovdoveli pred 1. januárom

2004. Podmienky nároku na pozostalostný dôchodok vdov, vdovcov, ktorí ovdoveli po 31. decembri 2003 nie sú časovo obmedzené. V súčasnosti sa nepripravuje žiadna novela zákona o sociálnom poistení, ktorá by upravovala nároky na pozostalostné dôchodky a na ich výplatu.

Výška pozostalostných penzií ku 31. 1. 2016

Vdovské dôchodky

247,36 eura – sólo dôchodok, 292 410 poberateľov

Vdovecké dôchodky

191,21 eura – sólo dôchodok, 41 669 poberateľov

Sirotské dôchodky

132,10 eura – výška sirotského dôchodku, 23 232 poberateľov

Zuzana Voštenáková

Aké doklady sú potrebné na spísanie žiadosti o pozostalostný dôchodok:

- platný preukaz totožnosti (občiansky preukaz alebo cestovný pas),
- sobášny list, resp. výpis z knihy manželstiev, pri sirotskom dôchodku – rodný list dieťaťa,
- úmrtný list manžela/manželky/rodiča,
- doklad o ukončení vzdelania zomretého (výučný list, maturitné vysvedčenie, diplom, a podobne) alebo potvrdenie školy odkedy – dokedy trvalo jeho štúdium, ktoré nebolo predpísaným spôsobom ukončené,
- vojenskú knižku zomretého alebo doklad vydaný príslušnou vojenskou správou,
- rodné listy detí, prípadne rozhodnutie príslušného orgánu, na základe ktorého bolo dieťa prevzaté do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov a v prípade úmrtia dieťaťa pred dosiahnutím 18. roku veku aj úmrtný list alebo výpis z matriky,
- potvrdenie o všetkých obdobiach, v ktorých bol zomretý evidovaný v evidencii nezamestnaných občanov hľadajúcich zamestnanie pred 1. januárom 2001, v ktorých poberal zomretý podporu v nezamestnanosti v čase od 1. januára 2001 do 31. decembra 2003,
- hodnoverný doklad (najmä evidenčný list dôchodkového zabezpečenia, potvrdenie zamestnávateľa, prípadne jeho právneho nástupcu), z ktorého je zrejmé, odkedy – dokedy trvalo zamestnanie,
- potvrdenie zamestnávateľa o dobe zamestnania pred 1. májom 1990 v štátoch, s ktorými Slovenská republika nemá uzavretú medzinárodnú zmluvu o sociálnom zabezpečení,
- ak žiadateľ žiada poukazovať dôchodok na účet v banke, priloží vyplnenú, podpísanú a bankou overenú žiadosť o poukazovanie dôchodkových dávok na účet dôchodcu v banke,
- sirota, ktorá už ukončila povinnú školskú dochádzku, predloží aj potvrdenie o štúdiu.

Pohrebníctvo Ecker
Kompletné pohrebné služby

Poskytujeme služby v okresoch
Malacky - Skalica - Senica

www.pohrebnictvo-ecker.sk

Kontakt: 34/772 2495

NON STOP: 0905 522 662, 0905 522 663

**Profesionálna
pohrebná služba
Ladislav Stríž**

**NON STOP 0903 765 309
www.pohrebnasluzba.sk**

Tri generácie v pohrebníctve
60 rokov skúseností a praxe

Trojičné námestie 12
Podunajské Biskupice
Bratislava

TOPA
ECO - URNA

www.topa.sk

Urna je vyrobená z ekologicky
rozložiteľných materiálov

Kontakt: 0903 910 656
topa@topa.sk

DOMINE
POHREBNÉ SLUŽBY
TEMETKEZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Nám.Á.Vámberyho 53/10B, 929 01 **Dunajská Streda**
NON STOP 0917 464 354, 031 550 11 31, www.domine.sk

Smrtiaci kopanec

Z policajného archívu...

Podľa skutočných udalostí napísal Mgr. Peter Ondera

Decembrová zabíjačka „u Kováľov“ v jednej horniackej obci bola už od rána v plnom prúde, ale nálada pri nej nebola žiadna. Starý Kováľ, teda otec, iba frľal alebo nehovoril vôbec nič a deti - hoc dve z piatich už dospelé - ho iba opatrne obchádzali, aby sa nerozčúlil. Taký nevrlý býval, keď si večer viac uhol a potom mu na druhý deň nebolo dobre. Alebo keď sa pohádal s manželkou. Alebo jedno aj druhé - keď si sám vypil a potom doma hartusil, že si tiež vypila...

Mlčky teda spracúvali riadne vykrmeného brava, no radosť z naozajstného sviatku, ba až tradičného rituálu, chýbala. Mama s nimi nerobila, od rána ležala v posteli, občas išla čosi vydáviť a biela bola ako smrť. Deťom tvrdila, že bola na potoku pre vodu, pošmykla sa a pri páde sa udrela o kameň. Voľajako od žalúdka je jej zle. „*Lekára netreba?*“ pýtali sa. Rezolútne odmietla. Však ona sa už nejako vystrábi, len si trocha poleží...

V sobotu podvečer deti s otcom dokončili zabíjačku a tie dospelé sa rozišli do svojich domovov. Dve mladšie dcéry ostali doma a videli, ako si otec opäť uhýňa z fľaše, akoby pil od jedu. O mamu na posteli nezavádil ani len pohľadom. Starší syn Janko sa vypýtal od otca na diskotéku v susednej dedine a zmizol. Vrátil sa až nadránom a našiel mamu ležať na schodoch, vedúcich k WC. Bola v bezvedomí. Zbuntošil susedov a lekár z privolanej sanitky podľa tvrdenia brucha konštatoval, že je to zrejme akútny zápal slepého čreva, prípadne niečo s pankreasom. Keďže otca, teda starého Kováľa nezobudil ani príchod kvíliacej sanitky, syn Ján išiel s ňou aj do nemocnice a potom sa pobral zasa domov pre veci, ktoré bude mama v „špitáli“ potrebovať. Žiaľ, nepotrebovala už nič. Ani nie do hodiny po Jankovom odchode dodýchala priamo na operačnom stole. Chirurgovia odovzdali 45-ročné bezduché telo Márie Kováľovej patológom na tzv. zdravotnú pitvu, aby zistili presnú príčinu smrti. Tým sa všeličo nezдалo, nohy mala samú jazvu, röntgen odhalil nezhojenú zlomeninu rebier a v celom okolí pohlavia videli hematóm - čerstvú krvnú podliatinu, ktorá nemohla vzniknúť inak, iba nejakým úderom. Pitvu preto zastavili a spojili sa s políciou, pretože vzniklo „podozrenie z cudzieho zavinenia“.

Tak sa zúbožené telo matky piatich detí stalo aj predmetom súdnej pitvy. Jej cieľom bolo zistiť skutočnú príčinu úmrtia. Výsledok znaleckého skúmania bol šokujúci - Mária Kováľová zomrela na následky prudkého zápalu pobrušnice. Ten však vznikol zo zranenia močovej rúry, ktorej sprievodným javom bola ona spomínaná modrina. Verdikt znalcov bol jednoznačný - zranenie močovej rúry spôsobil prudký úder „obľým predmetom“, najpravdepodobnejšie kopnutie nohou v silnej obuvi, v čízme či bagandži!

Vyšetrovateľovi nadporučíkovi Smoliakovi bolo zjavné, že v rodine zosnulej sa toho veľa nedozvie. Spovedal starého Kováľa, či sa náhodou s manželkou „nepoharkali“, ten však popieral. Tvrdil, že v piatok večer bol akurát v krčme a potom išiel domov pripraviť veci na zabíjačku. So ženou sa nevádal. Ani deti nič nevideli,

presnejšie, doma boli iba dve dcéry v školskom veku a tie si ničoho nevšimli. Zato susedia boli zhovorčivejší. „Kováľ? Veď ten ju stále mlátil ako žito,“ tvrdila vravná babka z náprotivnej strany ulice. „Pila, aj on pil, ale keď ju videl opitú, tak sa hneval. Kolkokrát ju stlkol tak, že musela k lekárovi! Veď donedávna chodila „o barlách“ s nohou v sadre, vravela, že sa šmykla v stodole, ale inej susede zasa priznala, že ju to starý lopatou po nohách pretiahol...“

Minúty predchádzajúceho dňa sa Smoliakovi postupne črtali v jasnejších kontúrach. Marku Kováľovú videli v piatok poobede ísť z konzumu a už ju poriadne motalo, plota sa chytala. Večer ktorýsi zo susedov počul aj zvuďu, krik, ale nevenoval tomu pozornosť, v dome Kováľovcov to nebola až taká zvláštnosť. Kto by sa nazdal, že to takto skončí?

Nech bolo, ako bolo, taký surový kopanec do citlivej časti tela odsúdili aj tí chlapi z dediny, čo inak skôr vyznávali zásadu, že zbiť ženu je ako rolu pohnojiť. Všetci verili, že ju to musel on, teda starý Kováľ kopnúť. Veď ktože iný? Vec ale mala háčik: svedectvá dcér, ktorým matka jasne povedala, že pri potoku spadla na kameň. Aj starý Kováľ obvinenie zo smrteľného ublíženia na zdraví rezolútne odmietal. K slovu sa opäť dostali súdni lekári a eventualitu vzniku úrazu pádom na kameň vyľúčili, aj keby hneď padla na vyčnievajúci balvan obkročmo. Policajti predsa len urobili dôkladnú obhliadku miesta činu, teda potoka so skalnatým dnom, no neobjavili nič súceho. Množstvo stôp, ale veď „na jarok“ chodilo mnoho ľudí z dediny prať či už bielizeň alebo črevá pri zabíjačke. Niektorí tu naberali aj vodu pre dobytok. Podľa susedov tam však Marka Kováľová nechodila, lebo mali dosť vody aj pre dobytok „z hrantu“ vo dvore.

Starý Kováľ sa iba mračil a zo svojho nespustil. On nikoho nekopol a hotovo. Pravda, občas jej priložil, keď si vypila, ale čo už s ňou mal robiť, keď si nedala povedať? Nad tým, čo hovorili ľudia z dediny, iba mával rukou. Pletky, ťaľafatky. Rozprávajú, a nevedia o čom.

Nuž, vedeli aj nevedeli. Muži v talároch mali posúdiť konanie starého Kováľa. Päťdesiatnika, ktorý ešte nikdy nestál pred súdom, ale podľa lekárskeho nálezov so svojou manželkou pravdepodobne dosť často nezaobchádzal v rukavičkách. Reč prokurátorky bola preto plamenná. Senát sa nazdával, že hoci nikto nevidel Kováľa v inkriminovanom okamihu, sieť nepriamych dôkazov je dostatočne hustá a usvedčujúca. Ilustruje brutalitu, bezohľadnosť pred činom a osobitne po ňom, keď sa Kováľ vôbec nezaujímal, či jej vážne neublížil, hoci vedel, že polihuje a dávi. Ešte aj keď ráno prišla sanitka, podľa zdravotníkov i syna sa v posteli iba obrátil na druhý bok...

Súd ho poslal za mreže na tri roky, obžalobcovi sa to však videlo málo a odvolal sa. Aj Kováľ protestoval, lebo vraj nič neurobil. Bolo to zbytočné, pretože na druhýkrát mu trestný senát za mimoriadnu surovosť a smrteľný následok takéhoto kopanca ešte pridala.

Nebolo to mačiatko

Z policajného archívu...

Primár urológie MUDr. Jozef Malovský z jednej okresnej nemocnice bol v tom roku nesmierne šťastný. Po rokoch driny a uťahovania opasku dokončil veľkolepú rekonštrukciu chalupy na dedine, a tak sa konečne mohol odsťahovať z mestského činžiaka. Tak sa mu splnil veľký sen žiť na vidieku v tesnom objatí prírody.

Primár sa prosto tešil a po pár týždňoch spolu so ženou zistili, že v záhrade pri dome už chýba jediná vec - pekné domáce zviera. Podľa pôvodných úvah to vyzeralo na veľkého psa, kým raz nezašiel k známemu do okresného mesta a ten mu vo voľiére ukázal najnovší prírastok v domácom zverinci - americkú pumu. Majiteľ nebol žiaden snob, jednoducho mal rád zvierať. Nuž a nášmu doktorovi sa stala zaujímavá vec - do tej pumy sa neodolateľne zamiloval. Krásna srst s oceľovo-zamato-vým leskom, mrštnosť a bystrý pohľad zvieraťa ho fascinovali. Puma, nazvaná Cila, mala niečo vyše roka a aj pri štrihlej ladnej figúre vážila dobrých 60 kilogramov. Prítom sa hrala celkom ako nežné mačiatko. Celé hodiny ju vydržal pozorovať, až kým sa nerozhodol - chce ju a hotovo. Prehovoril i manželku a na veľké doprosovanie im majiteľ krásnu americkú pumu za primeranú cenu predal.

Americká puma Cilka sa tak za všeobecného údivu ostatných obyvateľov dediny nasťahovala do novučkej, absolútne bezpečnej klietky v záhrade. Manželka sa novým rodinným prírastkom rýchlo nadchla, nakúpila záľahu kníh o chove mačkovitých šeliem v zajatí, hodiny sa hrabala v internete a zopárkrát bola i za pracovníkmi zoológickej záhrady, aby jej poradili. Vybavili aj súhlas miestneho úradu - skrátka všetko, ako má byť. Ani okresný veterinár nič nenamietal a susedovie chlapci boli šelmičkou nadšení. Pravda, primár nebol žiaden lahtikár a vedel, že Cila predsa len nie je nevinné mačiatko, ale dravý lovec s bleskovými reakciami. Vždy bol opatrný a do záhrady ju v prítomnosti cudzích nepúšťal. Inak však hodiny „navoľno“ vylihovala v tráve a slastne žmúрила oči pred slnkom.

Stalo sa to v jeden májový deň. Primár mal voľno po službe, motal sa v prístavku za chalupou a voľačo kutil. Cila - ako skoro vždy - spokojne drielala. Aspoň tak pôsobila. Odrazu počul vzrušený detský hovor. Vyšiel z prístavku a videl dvoch chlapcov, ako cez plot hádžu do pumy kamienky. Cila nereagovala. „*Darebáci, dajte jej pokoj! Okamžite zmiznite!*“ zakričal na tunajšie chlapčiská. Z videnia ich poznal, bývali vari päť domov ďalej. Chlapci sa pustili vnohy a v dovtedy nehybnej šelme sa odrazu prebudil lovecký inštinkt. Jediným skokom sa plavne preniesla cez plot, o ktorom si Malovský myslel, že je až zbytočne vysoký. Vrhla sa na menšieho chlapca a zahryzla sa mu do hrdla. Letel tam ako najrýchlejšie mohol a Cilu odtiahol. Už zasa priadla ako prítnú mačička. Vari deväťročný Miško však silno krvácal a bol v šoku, nereagoval na otázky. Provizórne ho ošetril, naložil do auta a hnal sa do nemocnice. Našťastie, chlapec nemal zasiahnutú krčnú tepnu, ale bolo to o fúzik...

Malého Miška doktori pozašávali, z najhoršieho bol vonku, no Ciline zuby mu preťali nejaké nervy, nemohol celkom hýbať rukou, musel absolvovať ešte jednu operáciu. Po sedemnástich dňoch pobytu v nemocnici bola prognóza priaznivá, no z hľadiska možných trvalých následkov nie celkom istá. Malovský trpel pocitom viny, hoci sa v pravom zmysle slova necítil byť vinný. Stalo sa...

Najhoršie bolo, že celá dedina sa obrátila proti nemu a chlapcov otec ho doslova znenávidel. Predtým v každom dome vítaný „pán primár“ sa v dedine cítil ako prašivý pes, kvôli ironickým až zlostným poznámkam o „panských manieroch“ sa už bál zísť aj na pivo do miestneho hostinca. Puma putovala do karantény a primár si našiel v pošte nepríjemnú bielu obálku s modrým pruhom. Pozvanie od vyšetrovateľa okresného úradu vyšetrovania... No zbohom!

Malovský to síce netušil, ale „prípád PUMA“ narobil aj vyšetrovateľovi kpt. Krásnemu poriadne vrásky na čele. Nikdy nič také nevyšetroval a tak ešte pred prvým výsluchom strávil veľa času štúdiom rôznych veterinárnych predpisov. Zistil, že vo vzťahu k „bezpečnosti chovu“ takýchto šeliem sú všetky pojmy veľmi vágne, nejasné až nedefinovateľné. Niektoré odborné stanoviská si vyslovene protirečili. Zásadná otázka bola, či MUDr. Malovský vedomo porušil niektoré nariadenie alebo zákonné ustanovenie. Kapitán Krásny si musel priznať, že to s určitosťou nevie. Isté bolo jedno - nešťastie sa stalo, veď ten chlapec mohol prísť o život, strávil viac ako dva týždne v nemocnici, absolvoval dve operácie a neurológ si ani podľa posledného znaleckého posudku nebol istý, či chlapec nebude mať okrem nepekných jaziev na krku aj ďalšie - eventuálne trvalé - poškodenie zdravia v súvislosti s hybnosťou hornej končatiny. Patrí teda Malovský pred súd?

Laicky povedané, nikto nepredpokladal, že neveľká puma dokáže preskočiť taký vysoký plot. Lenže iní odborníci mienili, že voľný výbeh puma vôbec nemala mať a jej chov je možný iba v uzatvorenej pevnej klietke. „*Ja som predsa urobil všetko, čo mi kázali,*“ bránil sa Malovský. „*Keby mi dali na papieri, že ju vôbec nesmiem pustiť do vlastného oploteného priestoru, tak to neurobím. Oni mi len určili, ako má byť urobená klietka a v stanovisku konštatovali, že sú splnené bezpečnostné kritéria,*“ rozhadzoval primár rukami. „*Veď mne je najviac ľúto, čo sa stalo tomu chlapcovi, som predsa lekár! Cila to nikdy predtým neurobila, hoci k nám mesiace chodili celé húfy detvákov. Keby ju títo neboli dráždili... Dobodol som sa, že rodine poškodeného tie trápenia finančne vykompenzujem a Cilu už viac nechcem vidieť, dám ju utrátiť. Viac nemôžem urobiť...*“

Nuž, náš primár mal svoju pravdu a vyšetrovateľ napokon nenašiel adekvátnejšiu možnosť, ako primára Malovského v zmysle trestného zákona obviniť z ublíženia na zdraví „z ne-dbanlivosti“. Samozrejme, nie z Cilkinkej, ale chovateľovej. Príslušný paragraf v takom prípade ráta s trestom odňatia slobody až na jeden rok!

Okresný súd prihliadol na všetky okolnosti - vrátane faktu, že primár okamžite poskytol chlapcovi prvú pomoc, že dosiaľ nebol trestaný a že je ochotný finančne sa vyrovnáť s rodičmi a uhradiť všetky liečebné náklady. Odsúdil ho preto iba na podmienený desaťmesačný trest s odkladom na dva roky. Z tohto pohľadu bola pre neho možno väčším trestom nepriateľská atmosféra v dedine. Prinútila ho uvažovať o predaji chalupy. Tak je aj prípad primára Malovského poučením pre chovateľov najmä veľkých útočných plemien psov a šeliem. Nešťastia predsa nechodia po horách...

Mgr. Peter Ondera

Cenník inzercie

Typ - umiestnenie	Rozmer	Cena
PR článok stred magazínu	2 x A4	650 €
Druhá strana obálky	A4	570 €
Druhá strana obálky	1/2 A4	280 €
Zadná strana obálky rozšírená	2x A4	700 €
Inzercia vnútorná	A4	360 €
Inzercia vnútorná	1/2 A4	216 €
Inzercia vnútorná	90 x 70 mm	110 €

Podrobnejšie informácie získate v redakcii magazínu. Kontakt mailom, telefonicky, osobne. Kontakt v tiráži.

Dokumenty vo formáte pdf, bez priložených profilov, obrázky v rozlíšení 300 dpi, vo farbe CMYK, spadavka 3mm, odsadenie orezových značiek 5mm. Podklady prijímame elektronickou poštou alebo na nosičoch DVD, CD, najneskôr 14 dní pred uzávierkou.

PREŠOV
Krátka 7

ERA
Kompletné pohrebné služby

**Poskytujeme služby
najvyššej kvality**

NON STOP linka: **0918 560 422**
www.psera.sk

**Pohrebné a cintorínske služby
Peter Pastorok**

Poskytujeme kompletné služby:
Levice, Vojenská 4
Želiezovce, Cintorínska 3
Kálná nad Hronom, Viničná 32

NEPRETRŽITÁ SLUŽBA

Levice - 0917 774 976
Želiezovce - 0908 766 897
Kálná n. Hronom - 0903 729 383

NEZÁBUDKA

**POHREBNÉ SLUŽBY
SPRÁVA CINTORÍNOV**
ŽIAR NAD HRONOM - KREMNIČA
0910 9999 50 0903 508 274

Pohrebné služby LAuK

Jednotka na celom
území okresu Žilina

Európska kvalita
Pohrebné i cintorínske služby

www.lauk.sk

Nepretržitá služba: **0905 431 389**
Kancelária: **41/568 33 34**

III. International Funeral Exhibition

**10th - 12th november 2016 - EXPO CENTER - TRENČÍN
SLOVAKIA**

**Slovak Funeral significantly connects the western and eastern markets
in the funeral business**

The funeral exhibition target group are funeral professionals and general public

Production

- Padded Supplies
- Cooling and handling equipment
- Boxes for the deceased, coffins, urns

Municipalities, businesses

- Excavation machinery
- Furniture and appliances for funeral homes

Decoration

- Cemetery managing software products

General public

- Floristry, planting on graves
- Maintenance of graves, decorations, accessories

- Mourning music
- Transportation
- Cremation technology
- Stone-care
- Ikebana, garlands, bouquets
- Memorabilia
- Stone, tombs, accessories
- Funeral costs insurance
- Ecology, coffins, urns, cemeteries
- Calligraphy, engraving works
- Sound and lighting equipment
- Rodent, disinfestation, disinfection

III. ročník medzinárodnej výstavy pohrebníctva

SLOVAK FUNERAL

10. - 12. 11. 2016 - EXPO CENTER - TREŇČÍN

Už od tohoto okamihu sa môžete prihlásiť do zoznamu vystavovateľov!

Registračný formulár spolu s podmienkami pre vystavovateľov nájdete na

www.slovak-funeral.sk

a na adrese organizátora

www.expocenter.sk

Slovak Funeral významne prepája západný a východný trh v oblasti pohrebníctva

Výstava určená pre odbornú i laickú verejnosť

Výroba

- Čalúnenia, doplnky
- Chladiace a manipulačné zariadenia
- Schránky pre zosnulých, rakvy, urny

Obce, firmy

- Technika pre výkopové práce
- Vybavenie domov smútku, výzdoba
- Softvérové produkty pre správu cintorínov

Občania

- Floristika, výsadba na hrobch
- Údržba hrobov, výzdoba, doplnky

- Smútočná hudba
- Prevozná technika
- Kremačná technika
- Ošetrovanie kameňa
- Ikebany, vence, kytice
- Spomienkové predmety
- Kameň, náhrobky, doplnky
- Poistenie nákladov na pohreb
- Ekológia, rakvy, urny, cintoríny
- Písmomaliarstvo, rytecké práce
- Ozvučovacia a osvetľovacia technika
- Deratizácia, dezinfekcia, dezinfekcia

Výstava v srdci
Európy